

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pelastuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pelastuslakia siten, että alueen pelastustoimelta poistettaisiin velvoite huolehtia nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Tämä tarkoittaisi elinkeinonharjoittamista rajoittavan piirinuohousjärjestelmän ja nuohouspalvelujen hintasääntelyn loppumista. Alueen pelastustoimelta poistettaisiin myös mahdollisuus tuottaa nuohouspalveluja omana työnään. Koko maassa siirryttäisiin nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan, kun se tällä hetkellä toteutuu vain osassa maata.

Muilta osin sääntely säilytettäisiin nykyisen lainsäädännön mukaisena, mutta sääntelyn selkeyttämiseksi tarkemmat säännökset nostettaisiin sisäministeriön asetuksesta pelastuslakiin. Säännöksiä myös yksinkertaistettaisiin.

Nuohoojalla säilytettäisiin nykyinen ammattitutkintovaatimus, mutta nuohousyrityksenä toimimiselle ei jatkossakaan säädettäisi muita vaatimuksia. Nuohouspalvelujen tuottaminen jäisi vapaan kilpailun periaatteen mukaiseksi yritystoiminnaksi, jossa rakennuksen omistaja tai haltija hankkisi tarvitsemansa nuohouspalvelut valitsemaltaan nuohoojalta.

Rakennuksen omistajan ja haltijan velvoite huolehtia nuohouksesta säilytettäisiin entisenä, mutta velvoitetta selvennettäisiin erityisesti tulisijojen ja savuhormien kunnossapidon osalta. Nuohoustyön sisällöstä ja nuohouksen määräväleistä säädettäisiin nykyiseen tapaan.

Pelastuslaitosten tehtävät neuvoa ja ohjata kiinteistöjä sekä valvoa paloturvallisuutta säilyisivät ennallaan.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.2 Lainsäädäntö eräissä maissa.....	9
1.3 Nykytilan arviointi.....	12
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	15
2.1 Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	15
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	16
2.3 Toteutumisen seuranta.....	18
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	18
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	18
3.1.1 Vaikutukset kotitalouksiin.....	18
3.1.2 Vaikutukset yrityksiin.....	20
3.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen.....	22
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	23
3.3 Ympäristövaikutukset.....	24
3.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	24
3.4.1 Aluekehitysvaikutukset.....	24
3.4.2 Vaikutukset paloturvallisuuteen.....	25
4 ASIAN VALMISTELU.....	26
4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	26
4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	27
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	30
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	31
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	31
2 VOIMAANTULO.....	34
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	35
3.1 Johdanto.....	35
3.2 Elinkeinovapaus.....	36
3.3 Sopimussuhteiden pysyvyys.....	36
LAKIEHDOTUS.....	38
Laki pelastuslain muuttamisesta.....	38
LIITE.....	42
RINNAKKAISTEKSTI.....	42
Laki pelastuslain muuttamisesta.....	42

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Nuohouspalvelujen järjestäminen

Pelastuslain (379/2011) 27 §:n mukaan alueen pelastustoimi vastaa nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä ja 59 §:n mukaan päättää, miten nuohouspalvelut järjestetään alueellaan. Järjestämismahdollisuuksia on pelastuslaitoksella kolme: alueen pelastustoimi voi tuottaa nuohouspalvelut pelastuslaitoksen omana työnä, hankkia nuohouspalvelut muulta palvelujen tuottajalta (piirinuohous), tai sallia rakennuksen omistajan tai haltijan sopia nuohouksesta palvelujen tuottajan kanssa. Järjestämismahdollisuudet eivät ole rinnakkaisia eli tietyllä alueella ei voi olla yhtä aikaa erilaisia järjestämistapoja, nuohouspalvelut voidaan kuitenkin järjestää eri tavalla pelastustoimen alueen eri osissa.

Nuohouspalvelujen järjestämistä koskeva sääntely on ollut olennaisilta osiltaan samansisällöistä vuodesta 1999 lähtien. Silloin säädettiin nykyiset kolme järjestämismahdollisuutta, joista kokonaan uusi oli sopimusperusteinen eli nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan perustuva nuohousjärjestelmä. Vuoteen 2004 asti nuohouspalvelujen järjestämismääräys oli kunnilla, mutta pelastustoimen alueellistamisen myötä vastuu siirtyi pelastustoimen alueille.

Suurimmassa osassa maata on käytössä piirinuohousjärjestelmä. Piirinuohousjärjestelmässä alueen pelastustoimi kilpailuttaa ja valitsee alueella toimivat nuohousyritykset sekä päättää nuohouksen hinnasta. Pelastuslaitoksen omana työnä nuohousta ei enää järjestetä millään alueella.

Yhdeksällä pelastustoimen alueella piirinuohousjärjestelmästä on luovuttu kokonaan tai osassa aluetta:

- Päijät-Hämeen alueella Asikkalassa vuonna 2000
- Etelä-Karjalan alueella Lappeenrannassa, Imatralla, Savitaipaleella ja Ruokolahdella vuonna 2002, ja lopuissa kunnissa 1.1.2018 lähtien
- Itä-Uudenmaan alueella Porvoossa vuonna 2009, Loviisassa ja Pukkilassa 2010 ja lopuissa kunnissa vuonna 2011
- Keski-Uudenmaan alueella Hyvinkäällä vuonna 2012, Pornaisissa 2013 ja lopuissa kunnissa vuonna 2015
- Kanta-Hämeen alueella Tammelan eteläisessä nuohouspiirissä vuonna 2016
- Länsi-Uudenmaan alueella Siuntiossa joulukuussa 2016 ja koko alueella 1.1.2018
- Helsingissä 1.1.2018
- Oulu-Koillismaan alueella 1.1.2018
- Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueella Kruunupyssä 1.4.2018 ja koko alueella 1.7.2018 lähtien.

Piirinuohoussopimukset

Alueen pelastustoimen ja piirinuohoojan välisen nuohoussopimuksen laatimisesta ja sisällöstä ei säädetä pelastuslaissa. Piirinuohoussopimuksen olennaisin sisältö on velvoite ja samalla yksinoikeus tarjota pelastuslaissa tarkoitettuja nuohouspalveluja sopimuksessa määritellyllä maantieteellisellä alueella eli nuohouspiirissä. Nuohoussopimuksessa on voitu asettaa myös muita ehtoja kuten esimerkiksi vaatimus sijaisten järjestämisestä. Osa pelastuslaitoksista on nuohoussopimuksen osana sopinut piirinuohoojien kanssa muistakin tehtävistä kuten nokipäivävytyksestä.

Pelastuslaitoksilta saatujen tietojen mukaan nuohouspiirejä on vuoden 2018 alussa yhteensä 425 (16 pelastustoimen alueella). Nuohouspiirien jako on paljolti perustunut vanhoihin kuntarajoihin, eikä nuohouspiirejä ole juurikaan yhdistetty alueellisen pelastustoimen aikana. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa nuohouspiirejä on 62 ja Kainuussa seitsemän.

Nuohouspiireistä yli puolet on varsin pieniä, noin 60 % on yhden nuohoojan hoidettavissa olevia piirejä tai sitä pienempiä (alle 1700 kiinteistöä). Kolmasosassa nuohouspiireistä on alle 1200 vuosittain nuohottavaa kiinteistöä, joissain on jopa alle 500 kerran vuodessa nuohottavaa kiinteistöä. Nuohoojien mukaan yksi nuohooja nuohooa vuodessa noin 1500 kiinteistöä, jos siirtymiset kiinteistöjen välillä sujuvat järjestelmällisesti.

Viime vuosina on yleistynyt käytäntö, jossa piirinuohooja hankkii osan nuohoussopimukseen kuuluvista nuohouspalveluista alihankintana kolmannelta osapuolelta. Osa pelastuslaitoksista vaatii piirinuohoojan ilmoittamaan alihankinnasta ennen alihankintasopimuksen allekirjoittamista, mutta aina asiasta ei ole sovittu nuohoussopimuksessa. Vastuu piirinuohouspalvelujen toteuttamisesta säilyy alihankinnasta huolimatta piirinuohoojalla. Nykyisissä säädöksissä ei ole huomioitu alihankkijoiden käyttöä piirinuohouksessa.

Kilpailutus on lähtökohta, kun uutta piirinuohoojaa valitaan tai määräaikaista nuohoussopimusta halutaan jatkaa määräajan jälkeen. Kaikilla pelastustoimen alueilla niin ei ole kuitenkaan toimittu. Piirinuohoussopimukset on pääsääntöisesti laadittu toistaiseksi voimassa oleviksi ja monet niistä on solmittu kuntien toimesta jo ennen alueellista pelastustointia. Keväällä 2016 pelastuslaitoksilta kerättyjen tietojen mukaan piirinuohoussopimuksista 86 % oli laadittu toistaiseksi voimassa oleviksi.

Aiempi hankintalaki (348/2007) ei suoraan kieltänyt toistaiseksi voimassa olevien nuohoussopimusten tekemistä, mutta antoi ymmärtää, että käyttöoikeussopimukset olisi hyvän hallintotavan mukaisesti tehtävä määräaikaisina ja kilpailutettava säännöllisesti. Apulaisoikeuskansleri on ratkaisussaan OKV/1145/1/2011 todennut käsityksensä, että piirinuohouspalvelujen hankinnassa tulee lähtökohtaisesti soveltaa julkisista hankinnoista säädettyä hankintalakia. Myös markkinaoikeus on ratkaisussaan MAO 494/2009 todennut, että piirinuohoojan hankinta katsotaan käyttöoikeussopimukseksi ja että kynnyksarvon ylittyttyä hankintaan tulee soveltaa hankintalakia. Vuoden 2017 alusta voimaan tulleen hankintalain (1397/2016) mukaan käyttöoikeussopimuksen sopimuskauden on oltava määräaikainen.

Nuohousyritykset ja nuohoojan kelpoisuus

Nuohousalan yrittäjiä on Suomessa noin 400, joista pelastuslaitoksilta saatujen tietojen mukaan 324 toimi piirinuohousyrityksinä vuonna 2016. Nuohouspalvelujen vapaan tarjonnan alueilla oli yhteensä noin 60 palvelujen tarjoajaa, joista osa toimi myös naapurialueiden piirinuohoojina. Vuoden 2018 alusta neljä pelastustoimen aluetta luopui piirinuohousjärjestelmästä, mutta vielä ei ole tietoa miten tämä on vaikuttanut näillä alueilla toimivien nuohousyri-

tysten määrään. Nuohousalan Keskusliiton tietojen mukaan ala työllistää yhteensä noin 700 nuohoojaa. Nuohousalan toimijoista valtaosa on mikroyrityksiä, ja noin kolme neljästä on yhden nuohoojan yrityksiä.

Nuohousyritykset ovat sijoittuneet maantieteellisesti eri puolille maata. Nuohousyrittäjyys ei ole keskittynyttä, mutta osa yrityksistä toimii useamman pelastuslaitoksen alueella. Vuonna 2016 piirinuohousyrityksistä 75 % hoiti vain yhtä nuohouspiiriä, 13 % kahta nuohouspiiriä ja 10 % kolmesta viiteen nuohouspiiriä. Viidellä nuohousyrityksellä oli hoidettavanaan kuudesta yhdeksään nuohouspiiriä.

Pelastuslain 63 §:n 1 momentin mukaan nuohoojan ammatin harjoittajalta, hänen palveluksensa olevalta itsenäisesti nuohoustyötä tekevältä ja pelastuslaitoksen palveluksessa olevalta nuohoojalta vaaditaan nuohoojan ammattitutkinto. Piirinuohoojilta on vaadittu ammattitutkinto vuodesta 1986 lähtien (asetus palo- ja pelastustoimesta, 569/1986). Pelastustoimilailla (873/2000) vaatimus ammattitutkinnosta säädettiin kaikille nuohoojille 1.11.2003 lähtien. Lain siirtymäsäännöksen nojalla ammattitutkintoa ei kuitenkaan edellytetty henkilöiltä, jotka ennen 1.11.2000 olivat työskennelleet nuohoojana kunnan tai nuohousyrityksen palveluksessa vähintään viisi vuotta. Vastaava siirtymäsäännös on nykyisessä pelastuslaissa (112 § 3 mom. 25 k). Tämän siirtymäsäännöksen nojalla, ilman nuohoojan ammattitutkintoa nuohoojina arvioidaan toimivan enää yksittäisiä henkilöitä.

Koska nuohoojan ammattitutkintoon valmistava opiskelu tapahtuu pääsääntöisesti oppisopimuskoulutuksena, vuonna 2011 säädettiin ammattitutkintoa suorittavalle henkilölle poikkeus voida tehdä nuohoustyötä itsenäisesti koulutuksensa ajan. Pelastuslain 63 §:n 2 momentissa edellytykseksi on säädetty, että henkilö on suorittanut nuohoojan ammattitutkintoon kuuluvat tulisisijojen ja savuhormien nuohousta ja kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua koskevat osiot. Lisäksi nuohouspalvelujen tuottajan tulee riittävällä tavalla ohjata ja valvoa nuohoustyötä.

Pelastuslaissa ei ole säädetty ammattitutkinnon lisäksi muita vaatimuksia nuohoojan kelpoisuudelle, myöskään kelpoisuuden toteamisesta ei ole säädetty. Tähän ei ole ollut tarvetta, koska ammattitutkinnon on katsottu varmistavan tarvittava osaaminen. Käytännössä kelpoisuuden toteaminen on tapahtunut piirinuohouksen kilpailutuksen yhteydessä. Nuohouspalvelujen vapaan tarjonnan alueilla nuohouspalveluja tarjoavien kelpoisuutta ei ole valvottu pelastusviranomaisen toimesta.

Nuohoojien koulutus

Nuohoojille on kaksi tutkintoa: nuohoojan ammattitutkinto ja nuohoojamestarin erikoisammattitutkinto. Opetushallitus on vahvistanut molempien tutkintojen perusteet. Nuohoojan ammattitutkinto koostuu neljästä pakollisesta tutkinnon osasta: tulisisijojen ja savuhormien nuohous, ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus, kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailu sekä asiakaspalvelu ja nuohousyrityksen hoito.

Nuohoojan ammattitutkintoon tähtäävää koulutusta voivat järjestää ammatilliset oppilaitokset ja aikuiskoulutuskeskukset. Ammattioppilaitoksissa ei tällä hetkellä anneta koulumaista opetusta nuohoojille. Ammattitutkintoon valmistavaa tietopuolista koulutusta järjestää Nuohousalan Keskusliitto ja käytännön osaaminen hankitaan pääsääntöisesti oppisopimuskoulutuksena.

Tutkintojen järjestämisestä vastaa valtakunnallinen Talotekniikan ja LVI-asennuksen tutkintotoimikunta, jonka nimeää Opetushallitus. Tutkintotoimikunta on tehnyt määräaikaisen sopi-

muksen tutkinnon käytännön järjestämisestä Tampereen seudun ammattiopiston, Tredun kanssa. Opetushallitus määrittää näyttötutkinnon sisällön ja tutkintotilaisuus on avoin kaikille.

Nuohoojan tutkinnon suorittaneiden määrät ovat vaihdelleet paljon. Opetushallinnon tilastopalvelun tietojen mukaan vuosittain tutkinnon on suorittanut 22—49 henkilöä. Vuosien 2012—2016 aikana nuohoojan tutkinnon suoritti yhteensä 185 henkilöä. Lisäksi nuohoojamestarin erikoisammattitutkinnon suoritti yhteensä kahdeksan henkilöä.

Uudet oppisopimuskoulutettavat ovat pääsääntöisesti vanhempia kuin ammatillista peruskoulutusta normaalisti opiskelevat. Useimmat nuohoojaksi opiskelevat ovat ammatinvaihtajia, joilla on jo jokin pohjakoulutus. Yleensä nuohoojan ammattitutkinnon suorittaminen oppisopimuskoulutuksena kestää noin kaksi vuotta.

Koulutusjärjestelmä on uudistumassa vuoden 2019 alusta. Uudistuksessa nuohoojan ammattitutkinto ja nuohoojamestarin erikoisammattitutkinto yhdistetään talotekniikan tutkintoihin yhtenä osaamisalana. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta (680/2017) nuohoojan ammattitutkinnon laajuudeksi on säädetty 150 osaamispistettä ja nuohoojamestarin erikoisammattitutkinnon laajuudeksi 180 osaamispistettä. Päätöstä tutkintojen muodostumisesta ja uusista tutkintonimikkeistä ei ole vielä tehty. Opetushallituksen valmisteleman ehdotuksen mukaan tutkintonimikkeet olisivat nuohooja (AT) ja nuohooja (EAT). Nuohoojan ammattitutkinnossa pakollisia tutkinnon osia olisi 100 osaamispistettä ja valinnaisia osia 50 osaamispistettä, nuohoojan erikoisammattitutkinnossa vastaavasti 80 ja 100 osaamispistettä. Uusien tutkintojen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2019.

Nuohouksen sisältö ja määrävälit

Pelastuslain 13 §:n mukaan rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että tulisisijat ja savuhormit on nuohottu pelastuslaissa säädetyllä tavalla.

Nuohousveloitteen lisäksi kiinteistön omistajalle on pelastuslain 13 §:ssä säädetty velvoite huolehtia tikkaiden, kattokulkuteiden osien ja katon turvavarusteiden kunnossapidosta niin, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti. Säännös tuli pelastuslakiin vuonna 2011 ja sillä on pyritty turvaamaan osaltaan nuohoojien työturvallisuutta.

Pelastuslain 60 §:ssä säädetään nuohoustyön sisällöstä. Nuohouksessa puhdistetaan tulisisija ja savuhormi niihin liittyvine osineen sekä tarkastetaan tulisisijan ja savuhormin kunto. Nuohoustyön sisällöstä on säädetty tarkemmin nuohouksesta annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa (nuohousasetus, 539/2005).

Nuohoustyön laatu ja työmenetelmät on piirinuohoussopimuksissa sidottu Nuohousalan Keskusliiton nuohoustyöohjeisiin. Ohjeiden mukaan nuohoustyön tulee vastata asiakkaan tarpeita ja täyttää säädetyt vähimmäisvaatimukset esimerkiksi tulisisijan ja hormin kunnan silmämääräisen tarkastamisen osalta.

Pelastuslain 60 §:n mukaisesti nuohoojan tulee antaa asiakkaalle todistus suoritetusta nuohouksesta. Todistuksen sisällöstä on säädetty nuohousasetuksessa.

Pelastuslain 61 § velvoittaa nuohoojan ilmoittamaan nuohoustyön yhteydessä havaitsemistaan tulipalon vaaraa aiheuttavista vioista ja puutteista kiinteistön edustajan lisäksi pelastuslaitokselle. Ilmoitusveloitteeseen sisältyvät myös nuohoustyön turvallisen suorittamisen vaaranta-

HE 64/2018 vp

vat puutteet tikkaisa ja katon turvavarusteissa. Usean pelastuslaitoksen alueella piirinuohoojat ilmoittavat pelastuslaitokselle myös, jos he eivät ole päässeet nuohoamaan kiinteistöä. Nämä niin sanotut esteilmoitukset eivät ole pelastuslain 61 §:ssä tarkoitettuja vikailmoituksia, vaan perustuvat vanhoihin, jo kunta-aikoina luotuihin käytäntöihin.

Nuohoojien vikailmoitusten tarkoituksena on ollut auttaa pelastuslaitoksia kohdentamaan kiinteistöjen valvontaa riskiperusteisesti. Yleinen käytäntö on, että pelastusviranomaisen lähettää kiinteistölle selvityspyynnön nuohoojan vikailmoituksen perusteella. Nuohoojien vikailmoitusten tekeminen pelastuslaitokselle vaihtelee ja riippuu hyvin paljon yksittäisestä nuohoojasta.

Pelastuslaitoksilta saatujen tietojen mukaan nuohoojat tekivät vuonna 2016 yhteensä noin 1300 ilmoitusta. Ilmoituksista 36 % koski tulipalon vaaraa, 35 % tikkaiden puutteita ja 29 % oli muita ilmoituksia. Noin 70 % nuohoojien ilmoituksista johti pelastusviranomaisen toimenpiteisiin.

Nuohouksen määräväleistä on säädetty nuohousasetuksessa. Määrävalit on sidottu käytettävään polttoaineeseen ja rakennuksen käyttötapaan. Pääsääntönä on kiinteistöjen nuohous vuosittain. Yksityisessä käytössä olevien vapaa-ajan asuntojen ja saunojen nuohousväli on kolme vuotta. Lisäksi kolme vuotta käyttämättä ollut tulisija ja hormi on nuohottava ennen käyttöönottoa.

Nuohousalan Keskusliiton arvioiden mukaan nuohottavia tulisijoja on yhteensä noin 3,5 miljoonaa. Pelastuslaitosten tietojen mukaan nuohottavia kiinteistöjä on noin 1,27 miljoonaa, joista 74 % on asuinrakennuksia, 25 % vapaa-ajan asuinrakennuksia ja 1 % muita kiinteistöjä. Kiinteistöistä noin 75 % eli 947 000 on alueilla, joissa vuoden 2018 alussa on piirinuohousjärjestelmä.

Nykyisillä nuohousväleillä nuohous pitäisi vuosittain tehdä 1,05 miljoonassa kiinteistössä. Pelastuslaitosten tietojen perusteella arvioituna nuohous tehtiin vuonna 2016 noin 740 000 kiinteistössä eli nuohouksen toteuma oli keskimäärin noin 70 %.

Yksittäisen kohteen osalta pelastuslaitos voi pelastuslain 59 §:n 4 momentin perusteella antaa luvan, että nuohouksen suorittaa joku muu kuin piirinuohooja. Pelastuslaitokset ovat antaneet lupia niin sanottuun omatoimiseen nuohoukseen yleensä silloin, kun kyse on ollut nuohoojan oman rakennuksen nuohoamisesta. Erityisvälineistöä ja -taitoja vaativissa teollisuuskohteissa on myös yleensä sallittu omatoiminen nuohous. Lisäksi omatoiminen nuohous on saatettu sallia etäisyyskiesien takia esimerkiksi erämökeissä.

Nuohouksen hinta

Järjestettäessä nuohouspalvelut joko pelastustoimen alueen omana työnä tai pelastustoimen alueen valitseman palveluntuottajan toimesta eli piirinuohouksena, päättää pelastustoimen alue pelastuslain 59 §:n mukaisesti nuohouksesta perittävän maksun. Nuohousmaksut koostuvat eri toimenpiteille määritetyistä yksikkömääristä ja kiinteästä yksikköhinnasta. Taksapäätöksissä on päätetty verottomasta yksikköhinnasta ja veloitettavasta minimiyksikkömäärästä. Yksikkömäärien osalta taksapäätöksissä usein viitataan Nuohousalan Keskusliiton malliin. Nuohousyritys lisää laskutettavaan summaan kulloinkin voimassa olevan arvonlisäverosuuden (nyt alv 24 %).

Pelastustoimen alueiden taksapäätöksissä minimiyksikkömäärä on pääsääntöisesti 45 yksikköä, mikä sisältää vähintään yhden tulisijan ja hormin puhdistuksen ja tarkastuksen. Vuoden

HE 64/2018 vp

2018 alussa kolmella pelastustoimen alueella minimiyksikkömäärä on 60 yksikköä (Etelä-Savo, Etelä-Pohjanmaa ja Lappi) ja yhdellä 55 yksikköä (Kanta-Häme). Verottomat yksikköhinnat vaihtelevat 0,73–0,80 euron välillä eli alueiden väliset erot ovat nimellisiä. Kahdella pelastustoimen alueella on käytössä kaksi eri taksaa pitkien etäisyyksien takia (Kainuu ja Lappi). Lähtökohtaisesti pelastustoimen alueet ovat tarkistaneet yksikköhintaa vuosittain.

Järjestettäessä nuohouspalvelut muutoin kuin pelastuslaitoksen omana työnä tai piirinuohouksella nuohouksen hinnasta sovitaan nuohousyrityksen ja palvelun tilaajan kesken. Nuohouspalvelujen vapaan tarjonnan alueilla hinnat ovat olleet piirinuohouksen hintojen tasolla, mutta hinnoissa on ollut vaihtelua.

Valvonta

Pelastuslaissa ei ole säädetty nuohousyritysten tai nuohouspalvelujen valvonnasta. Piirinuohousalueilla pelastuslaitokset ovat seuranneet nuohoussopimusten toteutumista yleisellä tasolla, kun piirinuohoojat ovat toimittaneet pelastuslaitokselle pyynnöstä tai nuohoussopimuksen perusteella yhteenvedon vuoden aikana tehdyistä nuohouksista. Pelastuslain 62 §:ssä on säädetty nuohousyrityksille velvoite pitää luetteloa nuohoamistaan kohteista ja antaa siitä pyydettyä tietoja maksutta pelastuslaitokselle. Nuohousluettelon tietoja on säilytettävä kymmenen vuoden ajan.

Pelastuslaitokset ovat yleensä järjestäneet vuosittain tapaamisia alueensa nuohoojien kanssa. Tapaamisissa on käyty läpi nuohousalan ajankohtaisia asioita.

Piirinuohousjärjestelmässä kuntalaiset ovat antaneet palautetta nuohouspalveluista ja nuohoojista pelastuslaitokselle. Piirinuohouksen ulkopuolisilla alueilla asiakkaiden yhteydenotot on yleensä ohjattu kuluttajaneuvontaan.

Nuohousjärjestelmästä riippumatta pelastuslaitoksen tehtävänä on valvoa rakennuksen omistajalle ja haltijalle säädetyn nuohousveloitteen noudattamista. Pelastuslaitoksen valvontatehtävästä säädetään pelastuslain 12 luvussa. Joillain pelastuslaitoksilla on saatettu käyttää nuohoojien toimittamia nuohousluetteloita apuna kiinteistöjen valvonnan kohdentamisessa. Pääsääntöisesti pelastuslaitokset ovat valvoneet kiinteistöjen nuohousveloitteen toteutumista pientalojen palotarkastusten yhteydessä ja niin sanotulla omavalvonnalla, jossa kiinteistöille postitetaan palautettava turvallisuustarkastuslomake ohjeineen. Valvontaa on tehty myös nuohoojien tekemien vikailmoitusten perusteella. Ilmoitusvelvollisuudesta säädetään pelastuslain 61 §:ssä.

Nuohous Ahvenanmaalla

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta koskien pelastustointia. Nuohouksesta säädetään Ahvenanmaan maakunnan pelastuslaissa (Räddningslag för landskapet Åland (106/2006)) ja maakunnan pelastusasetuksessa (Räddningsförfordning för landskapet Åland (111/2006)).

Valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan nuohoussäännökset vastaavat pääpiirteissään toisiaan. Nuohoojalla tulee olla ammattitutkinto, nuohoojan on pidettävä nuohousluetteloa, ja havaitsemistaan vaaraa aiheuttavista vioista nuohoojan on ilmoitettava nuohouskohteelle ja kunnan pelastusviranomaiselle. Tulisijojen ja hormien nuohousvelvoite on säädetty kiinteistön omistajan ja haltijan vastuulle, ja kunnan pelastusviranomaisen päättää nuohouksen järjestämisestä alueellaan. Puulämmitteisissä asuinrakennuksissa nuohous on tehtävä vuosittain, muissa asuinrakennuksissa ja vapaa-ajan asunnoissa vähintään neljän vuoden välein.

Vuoteen 2006 asti nuohouksesta huolehtiminen oli Ahvenanmaalla kuntien vastuulla. Uuden pelastuslain myötä nuohousvelvoite siirtyi kiinteistöjen omistajille. Tämä on johtanut nuohouskertojen vähentymiseen, mikä on heijastunut nuohoojien työtilanteeseen ja toiminnan kannattavuuteen. Usea nuohooja on lopettanut toimintansa ja Ahvenanmaata vaivaa nuohoojapula, joten asukkaat eivät tahdo saada nuohouspalveluja. Ratkaisuksi on esitetty nuohouskoulutuksen järjestämistä Ahvenanmaalla ammattioppilaitoksen yhteydessä. Suomessa ei ole ollut saatavilla ruotsinkielistä nuohoojakoulutusta, joten Ahvenanmaan nuohoojat ovat hankineet nuohoojan ammattitutkinnon opiskelemalla Ruotsissa.

Ahvenanmaalla maakuntahallitus päättää nuohouksesta perittävän maksun suuruudesta, viimeisin päätös on vuodelta 2015 (Ålands landskapsregering beslut om sotningsavgifter, ÅFS 13/2015). Nuohouksen yksikköhinta on 0,73 euroa minuuttia kohti (+ alv). Minimiyksikköhinnan sijasta Ahvenanmaalla on käytössä aloitusmaksu, joka on 21 yksikköä maaseudulla ja saarissa ja 17 yksikköä Maarianhaminassa. Vapaa-ajan asunnoissa on 20 yksikön lisämaksu. Tehdyn työn yksiköiden lisäksi laskutetaan myös nuohoojan matkakulut, joten nuohousmaksu voi vaihdella sen mukaan, onko nuohoojalla muita nuohottavia kiinteistöjä lähellä tai tuleeko hän toimeksiantoon kauempaa.

Ahvenanmaalla on käyty keskustelua piirinuohouksen monopoliasemasta ja siitä, että käytäntö estää kilpailun ja asiakkaan mahdollisuuden valita itse palveluntuottajan.

1.2 Lainsäädäntö eräissä maissa

Yleistä

Nuohoustoimella on pitkät perinteet, useimmissa Euroopan maissa nuohouspalvelujen järjestämisestä tai kiinteistön nuohousvelvoitteesta ei kuitenkaan enää nykyisin ole erityislainsäädäntöä. Esimerkiksi Britanniassa lämmitysjärjestelmien huolto- ja tarkastustöiden tekijöille on ainoastaan vapaaehtoinen henkilösertifiointijärjestelmä. Monessa maassa tulisijan ja hormin huollon ja puhdistuksen tarpeellisuudesta toteutetaan kampanjoita erityisesti syksyisin lämmityskauden alkaessa, ja niissä pääteemana on yleensä häikämyrkytyksen vaarasta varoittaminen. Ilmasto-olosuhteista johtuen Suomeen vertailtavissa olevaa nuohousta tehdään Ruotsissa, Norjassa ja Virossa. Näissä maissa ohjauskeinot ovat olleet samankaltaiset kuin Suomessa ja sääntelyn tavoitteet liittyvät selkeästi paloturvallisuuden edistämiseen.

Ruotsi

Ruotsissa nuohoustoimi on aina ollut tiukasti säänneltyä ja sillä on yhä vahva viranomaistoiminnan luonne. Viimeisin nuohousta koskeva iso lainsäädäntömuutos tehtiin vuonna 2004, kun laki onnettomuuksien ehkäisystä (Lag om skydd mot olyckor, 2003:778) tuli voimaan. Tällöin nuohous jaettiin puhdistukseen ja paloturvallisuustarkastukseen. Tarkastusten sisällöstä ja määräväleistä sekä tarkastuksen tekijän pätevyysvaatimuksista säädetään valmiusviraston määräyksessä (Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om rengöring (sotning) och brandskyddskontroll, 2014:6). Nuohouksesta määräyksessä säädetään vain mitkä tulisijat on nuohottava, nuohousväleistä ja nuohoojan pätevyysvaatimuksista on suositukset. Määräyksessä ei säädetä tulisijan käyttöönottotarkastuksesta.

Ruotsissa kunta vastaa, että rakennusten tulisijat ja hormit nuohotaan ja tarkastetaan säännöllisesti. Nuohous ja tarkastus koskevat rakennusten lämmittämiseen tarkoitettuja tulisijoja, kuten lämmityskattiloita, kamiinoja ja takkoja, sekä uuneja ja muita vastaavia ruoanvalmistukseen tarkoitettuja tulisijoja. Rakennuksen omistajan ja haltijan vastuulla on huolehtia, että nuohous ja tarkastus päästään tekemään ilmoitettuna ajankohtana.

Kunta tekee sopimukset nuohousyritysten kanssa sekä päättää nuohouksesta ja tarkastuksesta perittävät maksut. Maksuista on kuntaliiton ja nuohousalan yhdessä laatima suositus, joka päivitetään yleensä vuosittain. Pientalon yhden tulisijan ja hormin nuohouksen hinta on noin 50–70 euroa ja tarkastuksen hinta noin 70–90 euroa. Kiinteiden hintojen sijaan joissain kunnissa on käytössä aikaveloitukseen perustuvat maksut, myös päivä- ja iltaja-ajan hinnat voivat olla erikseen.

Nuohouksessa poistetaan palava materiaali hormista ja tulisijasta, jottei nokipaloa pääsisi tapahtumaan. Nuohouksen määräväliä päätetään kuntakohtaisesti ja ne perustuvat tulisijan tyyppiin, polttoaineeseen, paikallisten ilmasto-olosuhteiden ja kuntarakenteen perusteella määritettyyn nuohoustarpeeseen. Pääsääntöisesti asuinrakennusten tulisijat ja hormit nuohotaan vuosittain, vähäisessä käytössä olevat tulisijat ja vapaa-ajan asuntojen tulisijat kolmen vuoden välein. Lämmityskattiloiden nuohousväli voi olla tiheämpi ja ne voidaan nuohota jopa kolmesta viiteen kertaan vuodessa.

Suomesta poiketen kiinteistöjen niin sanottu omatoiminen nuohous on Ruotsissa yleistymässä. Kunta eli käytännössä pelastuslaitos myöntää luvan omatoimiseen nuohoukseen. Joissain kunnissa lupamenettely muistuttaa lähinnä ilmoitusmenettelyä ja lupa on useimmiten annettu. Toisissa kunnissa taas lupamenettely on tiukempaa, eikä lupia juurikaan ole annettu. Arvioiden mukaan keskimäärin 1 % kiinteistöistä on saanut luvan omatoimiseen nuohoukseen. Kuntien näkemyksen mukaan omatoiminen nuohous vääristää kilpailua suhteessa kunnan kanssa nuohoussopimuksen tehneeseen yrittäjään.

Tarkastuksessa arvioidaan tulisijan ja hormin kunto paloturvallisuuden kannalta, ja sen pää-tarkoitus on havaita mahdolliset viat ja puutteet. Tarkastuksesta annetaan rakennuksen omistajalle asiakirja, jossa kerrotaan mitä toimia tarkastuksessa on tehty. Paloturvallisuuden vaarantavista vakavista puutteista tarkastuksen tekijä antaa korjausmääräyksen. Tarkastusten määräväliä ovat nykyisin kolme ja kuusi vuotta riippuen tulisijan tyypistä ja käytettävästä. Asuinrakennusten tulisijat ja hormit on yleensä tarkastettava kolmen vuoden välein, vähäisemmässä käytössä olevat tulisijat kuuden vuoden välein. Periaatteessa tarkastuksen tekijä päättää tarkastusvälin tulisijakohtaisesti, tulisijan todellisen käyttötavan perusteella. Tulisijaa, jota ei ole tarkastettu määrävälein, ei saa käyttää. Tarkastettavia tulisijoja on Ruotsissa noin 2,1 miljoonaa, ja valmiusviraston mukaan tarkastusten toteuma on ollut noin 90 %.

Valmiusviraston mukaan 31 % pientalojen, rivitalojen ja vapaa-ajan rakennusten tulipaloista liittyy tulisijan käyttöön. Vuosina 2005–2010 näissä tulipaloissa kuoli 10 ihmistä ja loukkaantui vakavasti 18. Nuohouksella ehkäistään erityisesti nokipaloja ja niiden määrä on Ruotsissa vähentynyt viime vuosina voimakkaasti. Pelastustoimen tehtävätilastojen mukaan vuosina 2005–2010 nokipaloja oli keskimäärin 1141 vuosittain, vuosina 2011–2015 nokipaloja oli keskimäärin 764 vuodessa. Hyvä kehityssuunta oli yhtenä perusteena sille, että tarkastusten määrävälejä pidennettiin vuonna 2014 uusitulla määräyksellä.

Ruotsissa nuohousta ei ole vapautettu kilpailulle, keskustelua on kuitenkin käyty jo 1980-luvulta lähtien. Viimeisin laajempi selvitys nuohoussääntelyn purkamisesta on vuodelta 2001 (Reformerat sotningsväsende, SOU 2001:42), esitysten toteutus kaatui kuitenkin nuohousalan vastustukseen. Kilpailunäkökulman lisäksi nykyisen järjestelmän käytännön ongelmat ovat samankaltaisia kuin Suomessa kuten niin sanotut villit nuohoojat, jotka tarjoavat nuohouspalveluja alueilla, joissa kunta on valinnut nuohoojan.

Norja

Norjassa kunnan pelastustoimi vastaa siitä, että rakennusten tulisijat ja hormit nuohotaan ja tarkastetaan. Valtaosa nuohoojista on kuntien palveluksessa, vain muutamassa kunnassa nuohouksia tekee yksityinen yritys. Tarkastuksissa havaittujen vikojen korjausmääräykset antaa viranomainen.

Nuohouksen kustannukset katetaan niistä perittävillä maksuilla kustannusvastaavuusperiaatteella. Maksut vaihtelevat paljon kunnittain ja myös maksuperusteet vaihtelevat. Usea kunta perii nuohousmaksun vuosimaksuna sen sijaan, että maksu perittäisiin nuohouskäynnin jälkeen. Vuosimaksu voi olla esimerkiksi noin 40 euroa asuntoa kohti.

Nuohous ja tarkastus koskevat rakennuksen lämmittämiseen tarkoitettuja tulisijoja. Nuohottavia tulisijoja on yhteensä noin 1,7 miljoonaa. Sääntelyä kevennettiin vuonna 2016 voimaan tulleessa valmiusviraston palonehkäisymääräyksessä (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Forskrift om brannforebygging, FOR-2015-12-17-1710). Määräyksessä ei enää säädetä nuohouksen ja tarkastuksen määräväljää, vaan kunnan on huolehdittava, että ne tehdään tarpeen mukaan. Periaatteessa määrävälit arvioidaan kiinteistökohtaisesti ja riskiperusteisesti ottaen huomioon tulisijan tyyppi ja käyttötapa sekä rakennus ja sen ympäristö. Valmiusviraston nykyisen suosituksen mukaan nuohous ja tarkastus pitäisi tehdä vähintään neljän vuoden välein. Vapaa-ajan asuntojen nuohous tehdään yleensä tätä harvemmin. Määräyksessä ei säädetä tulisijan käyttöönottotarkastuksesta.

Palonehkäisymääräyksen mukaan nuohous tulee suorittaa ammattitaidolla ja niin, että rakennuksen omistajalle tai käyttäjälle aiheutuu työstä mahdollisimman vähän haittaa. Ammattitaitovaatimuksella viitataan nuohousalan näkemykseen hyvästä toimintatavasta. Nuohoojan pätevyysvaatimukseksi on säädetty nuohoojan kisällitutkinto tai vastaavat taidot (Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen, FOR-2002-06-26-729).

Jotta kunta voi huolehtia nuohouksesta, rakennuksen omistaja on velvoitettu ilmoittamaan kunnalle uusista tulisijoista ja hormeista sekä vanhoihin tulisijoihin ja hormeihin tehdyistä merkittävistä muutoksista. Vastuu tulisijan ja hormin toimintakunnosta on rakennuksen omistajalla. Omistajan pitää myös olla käyttämättä palovaaraa aiheuttavaa tulisijaa tai hormia. Tulipalon tai savukaasuräjähdyksen jälkeen tulisijaa saa käyttää vasta kun se on tarkastettu. Rakennuksen omistajan velvollisuutena on niin ikään huolehtia, että nuohous päästään tekemään nuohoojan ilmoittamana ajankohtana, ja että työ voidaan tehdä turvallisesti.

Norjassa on viime vuosina keskusteltu paljon pelastustoimen tehtävien uudistamisesta (muun muassa Brannstudien, DSB, Desember 2013). Tehdyissä selvityksissä on käsitelty myös nuohousta ja nuohouksen merkitystä rakennusten paloturvallisuudessa erityisesti suhteessa muihin paloriskeihin. Koska nuohoojat ovat kunnan palveluksessa, on keskusteltu muun muassa, että kunta voisi tekemänsä riskinarvioinnin perusteella kohdentaa nuohoojien työpanosta nuohouksen sijasta tai ohella myös muuhun onnettomuuksien ehkäisytyöhön. Toisaalta esillä on ollut myös, että vastuu nuohouksesta voitaisiin siirtää kunnilta rakennusten omistajille.

Säännöllisen nuohouksen ja tarkastuksen tarvetta perustellaan erityisesti nokipalojen suurella määrällä. Pelastustoimen tilastoissa nokipaloja on ollut vuosittain yli tuhat, vuonna 2017 nokipaloja oli 1139. Nokipalot ovat kuitenkin harvoin levinneet rakenteisiin, eikä niistä yleensä ole aiheutunut henkilövahinkoja, siksi sääntelyä katsottiin mahdolliseksi keventää. Valmiusviraston teettämässä tutkimuksissa ei ole myöskään pystytty osoittamaan suoraa yhteyttä nuohouksen ja tulipalojen syttymisriskin välillä. Asuinrakennusten paloista noin 4–5 % liittyy tulisijaan tai hormiin, useimmiten kyse on kuitenkin tulisijan väärästä käytöstä tai teknisestä viasta.

Viro

Virossa rakennuksen omistaja vastaa siitä, että tulisijat ja savuhormit nuohotaan säännöllisesti. Nuohouksesta säädetään paloturvallisuuslaissa (Tuleohutuse seadus, RT I 2010, 61) ja sisäministeriön asetuksessa (Küttesüsteemi puhastamise nõuded, 2010, nr 41).

Nuohouksessa puhdistetaan tulisija ja savuhormi ja tarkastetaan niiden kunto. Nuohousvälin sääntelyssä lähtökohtana on nokipalon ehkäiseminen. Käytössä oleva tulisija on nuohottava tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään niin usein kuin laitteen käyttöohjeessa määritetään. Jos käyttöohjetta ei ole, nuohous on tehtävä vähintään kerran vuodessa. Lämmitysjärjestelmiä lukuun ottamatta omakotitalon ja kesämökin tulisijan ja hormin voi nuohota itse, koska näkökulmana on, että omakotitalossa omistaja vastaa rakennuksen turvallisuudesta. Nuohoojan tekemä tarkastus ja nuohous vaaditaan kuitenkin omakotitaloissa viiden vuoden välein. Havaitsemansa viat nuohoojan on ilmoitettava kirjallisesti rakennuksen omistajalle ja pelastuslaitokselle kymmenen päivän kuluessa nuohouksesta.

Nuohoojan pätevyysvaatimuksena on ammattitutkinto. Virossa on julkinen ammattipätevyysrekisteri, johon rekisteröidään myös nuohoojat. Kiinteistöjen omistajat voivat tarkistaa nuohoojan pätevyyden esimerkiksi verkkosivustolta.

Virossa nuohouksen hintataso on keskimäärin hieman korkeampi kuin Suomessa, hinnat vaihtelevat kuitenkin paljon sekä paikkakunnittain että nuohousyrittäjien välillä. Myös hinnoittelumalleja on monenlaisia. Yleinen hinnoittelu on tulisija- ja toimenpidetyypin mukaan annettu perusmaksu täydennettynä aikaveloituksella, mutta myös kiinteitä pakettihintoja käytetään.

1.3 Nykytilan arviointi

Tarve nuohoussääntelyn uudistamiselle on ollut esillä pitkään. Nuohoussääntelyä on käytännössä uudistettu viimeksi vuonna 1999, kun vastuu kiinteistön nuohouksesta siirrettiin kunnalta kiinteistön omistajalle. Samalla lisättiin kunnan vaihtoehtoja nuohouspalvelujen järjestämiseksi. Silloin tehtyjen muutosten tavoitteena oli korostaa kiinteistöjen omaa vastuuta paloturvallisuudesta sekä keventää yritystoimintaan kohdistuvaa sääntelyä mahdollistamalla palvelujen vapaaseen tarjontaan perustuva nuohousjärjestelmä. Muutosten tavoitteet eivät ole käytännössä toteutuneet tarkoitetulla tavalla, viime vuosina useampi pelastuslaitos on kuitenkin luopunut piirinuohousjärjestelmästä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto on useassa yhteydessä tuonut esiin nuohoussääntelyn kilpailuongelmat. Piirinuohousjärjestelmä sulkee pois asiakkaan valinnanvapauden ja uusien yrittäjien alalle tulon. Määräväleinkään tehtävä hankintalain mukainen kilpailutus ei kokonaan poista näitä ongelmia.

Nykytilaa kuvaavia tarkempia tilastotietoja on erillisessä taustamuistiossa, joka on tallennettu valtioneuvoston hankeikkunaan.

Nuohouspalvelujen järjestäminen

Suurimmassa osassa maata on käytössä piirinuohousjärjestelmä, jossa pelastuslaitos kilpailuttaa ja valitsee alueella toimivat nuohousyritykset sekä päättää nuohouksen hinnasta. Osassa maata piirinuohousjärjestelmästä on jo luovuttu. Pelastuslaitosten kokemukset muun muassa Itä-Uudellamaalla ja Etelä-Karjalassa ovat olleet hyviä: nuohouspalveluita on ollut saatavilla riittävästi ja kohtuulliseen hintaan myös taajamien ulkopuolella. Myös asiakastytyväisyys on ollut hyvä.

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei säädetä tarkemmin alueen pelastustoimen järjestämistä vastuun sisällöstä, piirinuohouksen kilpailuttamisesta tai nuohoussopimuksista. Piirinuohousalueilla nuohouspalvelujen tuottamisen ehdot on sovittu pelastuslaitoksen ja nuohousyrityksen välisessä nuohoussopimuksessa, mutta käytännöt eivät ole kaikilta osin olleet riittävät eivätkä ole perustuneet lainsäädäntöön. Niillä alueilla, joissa on siirrytty nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan, pelastuslaitoksella ei ole ollut toimivia keinoja asettaa ehtoja nuohousyritysten toiminnalle tai seurata nuohouspalvelujen saatavuuden toteutumista. Pelastuslaitoksen vastuu nuohouspalvelujen järjestämisen asianmukaisuudesta on kuitenkin koskenut myös piirinuohouksen ulkopuolisia nuohouspalveluja. Nuohouspalvelujen järjestämisen säilyttäminen nykyisenkaltaisena vaatisi käytännössä sääntelyn lisäämistä.

Pelastuslaissa ei ole keinoja puuttua piirinuohousalueilla piirinuohouksen ulkopuoliseen nuohouspalvelujen tarjontaan. Niin sanottu villi nuohous on aiheuttanut useita oikeustapauksia, joita on käsitelty tuomioistuimissa kilpailu- ja markkinointirikoksina. Arvioiden mukaan noin joka toisella pelastustoimen alueella toimii ammattitutkinnon suorittaneita nuohoojia, jotka tarjoavat piirinuohousjärjestelmän ulkopuolisia nuohouspalveluja. Nämä palvelujentarjoajat perustelevat toimintaansa sillä, ettei piirinuohous toimi kyseisellä alueella ja että he vastaavat nuohouspalvelujen kysyntään.

Piirinuohousjärjestelmästä huolimatta muutkin kuin piirinuohoojat voivat tehdä nuohouksia, mutta tällöin kyse on niin sanotusta ylimääräisestä nuohouksesta, joka ei korvaa pelastuslaissa säädettyä määräajoin tehtävää nuohousta. Tämä on aiheuttanut sekaannusta myös siksi, että vakuutusyhtiöt edellyttävät vain, että nuohouksen on suorittanut nuohoojan ammattitutkinnon tehnyt henkilö, joka voi olla siis muukin kuin alueen piirinuohooja.

Piirinuohouspalvelujen hankinnassa ei voida nykysäännösten mukaan kilpailla hinnalla, koska alueen pelastustoimi päättää nuohouksen hinnoitteluperusteet. Hankintalain mukaisessa kilpailuttamisessa on käytetty hinnan sijasta laadullisia kriteerejä kuten työväliteet, kokemus nuohousalan yrittäjänä toimimisesta, piirinuohoojakokemus, päivystyksen järjestäminen, muu palvelutarjonta. Nämä laadulliset kriteerit ovat suosineet jo alalla olevia yrityksiä ja siten estäneet uusien yrittäjien alalle pääsyä. Viime vuosina suuntauksena on ollut myös yritysten koon kasvaminen ja toiminnan keskittyminen. Piirinuohouksen kilpailutuksessa häviäminen on usein johtanut pienten yritysten toimimiseen isompien yritysten alihankkijoina. Usea nuohousyrittäjä on myös poistunut kokonaan alalta.

Piirinuohouksen yhtenä ongelmana on, ettei nuohouspiirejä ole vapautunut kilpailulle riittävästi. Nuohouspiirejä on vapautunut ja tullut haettavaksi lähinnä vain eläkkeelle jäämistien kautta, koska nuohoussopimukset on pääsääntöisesti laadittu toistaiseksi voimassa oleviksi. Myöskään nuohoussopimusten sisältöjä ei ole tarkistettu säännönmukaisesti, mikä on mahdollistanut esimerkiksi osakeyhtiömuotoisen nuohousliikkeen toiminnan jatkumisen hyvinkin vanhaa perua olevalla nuohoussopimuksella, vaikka tosiasiallinen palveluntuottaja on vaihtunut.

Nuohouspalvelujen saatavuus

Pelastustoimen järjestämistä vastuulla ja hintasääntelyllä on pyritty turvaamaan kohtuuhintaisten nuohouspalvelujen saatavuus. Piirinuohousjärjestelmän on katsottu varmistavan kohtuuhintaisten nuohouspalvelujen saatavuuden myös haja-asutusalueilla. Piirinuohouksesta huolimatta harvaan asutuilla alueilla, kuten esimerkiksi saaristossa, on kiinteistöillä ollut vaikeuksia nuohoojan saamisessa.

Piirinuohouspalvelujen saatavuudessa on ollut paikkakuntaakohtaisia ongelmia, kun nuohous-sopimuksia ei ole noudatettu ja kiinteistöjen omistajat ja haltijat eivät ole saaneet nuohousta säädetyn määrävällein. Syinä on voinut olla muun muassa nuohouspiirin ainoan nuohoojan loma-ajat tai sairastuminen. Usein syynä on ollut myös, että piirinuohousyritys on nuohouspalvelujen lisäksi tuottanut muita palveluja, kuten ilmanvaihdon puhdistusta, ja yrityksen voimavarat eivät enää ole riittäneet nuohouspiirin täysimääräiseen hoitamiseen.

Piirinuohooja on sopimukseen perustuen vastannut nuohouspiirissä tarvittavien nuohouspalvelujen tuottamisesta. Piirinuohoojaa ei ole kuitenkaan edellytetty tarjoamaan nuohouspalveluja asiakkaan tilaamana ja haluamana ajankohtana. Piirinuohous toimii nuohousyrityksen kannalta tehokkaimmin silloin, kun piirin nuohous voidaan suunnitella ja toteuttaa järjestelmällisesti talosta taloon kiertämällä. Nykyisin nuohouksen ajankohdasta ilmoittaminen postilaatikkoon jätettävällä nuohousilmoituksella ei enää toimi kaikkialla. Useat kiinteistöt vaihtavat ehdotettua ajankohtaa tai eivät reagoi nuohousilmoitukseen ja kiinteistö jää nuohoamatta. Toimintatapa on hämärtänyt kiinteistöjen käsitystä nuohousvelvoitteesta. Moni mieltää yhä nuohouksen viranomaislähtöiseksi toiminnaksi, vaikka nuohouksesta huolehtiminen on säädetty kiinteistön vastuulle ja nuohoustyön tekee yritys. Piirinuohousalueilla asiakkaat eivät myöskään aina ymmärrä, miksi heidän tulee käyttää vain tiettyä nuohoojaa, kun toisaalla asiakas saa valita nuohoojan vapaasti.

Nykyisellä nuohouspalvelujen sääntelyllä ei ole pystytty takaamaan nuohouksen kattavuutta, sillä vuosittain nuohotaan noin 70 % nuohottavista kiinteistöistä. Piirinuohouksen ulkopuolisilla alueilla nuohouksen toteuma on Nuohousalan Keskusliiton mukaan tätä alhaisempi. Syyksi on arveltu, että nuohouspalvelujen järjestämisen vapautuessa, osa kiinteistöistä on oletanut, että myös nuohousvälin saisi päättää itse vapaasti. Pelastuslaitosten mukaan nuohouspalvelujen saatavuus on kuitenkin pääosin ollut riittävä koko maassa ja ongelmat palvelujen riittävyudessa ovat olleet paikallisia.

Piirinuohousjärjestelmään liittynyt hintasääntelyn turva on osin näennäistä. Hinnat ovat pysyneet alhaisina, mutta pelastuslaitosten saaman asiakaspalautteen mukaan hinnoitteluperusteet ja erikseen laskutettavien lisätöiden määrittely on koettu epäselväksi.

Nuohoustyön sisältö ja määrävälit

Tulisijojen ja hormien säännöllinen nuohous on tarpeen ensisijaisesti siksi, että tulisija toimisi kunnolla, hormi vetäisi ja tulisija-hormi -yhdistelmä toimisi hyvällä lämmitysteholla. Rakennusten paloturvallisuuden kannalta tulisijojen ja hormien kunnan tarkastaminen on puhdistustyötä merkittävämpää. Pelkkä tulisijojen ja savuhormien puhdistaminen ei välttämättä vaatisi sääntelyä lainkaan, mutta tulisijojen ja savuhormien kunnan tarkastaminen on sääntelytarpeen kannalta erilainen velvoite. Ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista erottaa tulisijan ja hormin tarkastamista puhdistamisesta erilliseksi toimenpiteeksi Ruotsin tapaan, koska nykyinen toimintatapa on tältä osin toiminut hyvin ja toimenpiteet tukevat toisiaan.

Nuohouksen määrävälleistä säätämiseen on toivottu tarveharkinnan lisäämistä, toisaalta selkeät määrävälit nähdään parempana nuohousvelvoitteen toteutumisen kannalta. Nykyisessä nuohousasetuksessa se, kuinka usein tulisijat ja hormit on nuohottava, määrittyy käytetyn polttoaineen ja kiinteistön käyttötavan mukaan, eikä todellisen nuohoustarpeen mukaan. Pääsääntönä on kiinteistöjen nuohous vuosittain. Yksityisessä käytössä olevien vapaa-ajan asuntojen ja saunojen nuohousväli on kolme vuotta. Nuohousvälin vaikutuksesta nokipaloriskiinkin ja paloturvallisuuteen ei ole tutkimustietoa, mutta kokemukseräisesti nykyiset määrävälit ovat useimmissa tapauksissa riittävät. Vapaa-ajan asuntojen käyttö on muuttunut enemmän ympärivuotiseksi, joten niissä asetuksen mukainen kolmen vuoden nuohousväli on usein liian pitkä.

Rakennuksen käyttötavan ja nuohousvälien määrittäminen ei ole yksitulkintaista ja asiasta on korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja (KHO 1.2.2012/142 ja KHO 8.2.2013/530 (nuohouksen määräväli), KHO 8.2.2013/529 (omatoiminen nuohous)).

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen yleisenä tavoitteena on edistää rakennusten paloturvallisuutta selkeyttämällä ja ajantasaistamalla tulisijojen ja hormien nuohousta koskeva sääntely.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pelastuslakia siten, että alueen pelastustoimelta poistettaisiin velvoite huolehtia nuohouspalvelujen järjestämisestä. Tämä tarkoittaisi elinkeinonharjoittamista rajoittavan piirinuohousjärjestelmän loppumista. Myös piirinuohoukseen liittynyt hintasääntely ehdotetaan lopetettavan.

Nuohoojalla säilytettäisiin nykyinen ammattitutkintovaatimus, mutta yritystoiminnalle ei säädettäisi muita vaatimuksia. Ammattitutkinnon katsotaan olevan riittävä tapa varmistaa nuohouspalvelujen laatu sekä nuohoojien pätevyys nuohoustyön suorittamiseen.

Rakennuksen omistajan ja haltijan velvoite huolehtia nuohouksesta säilytettäisiin entisenä. Nuohousvelvoitteen säilyttäminen on tarpeen paloturvallisuusnäkökulmasta.

Nuohoustyön sisällöstä ja nuohouksen määräväleistä säädettäisiin nykyiseen tapaan, mutta sääntelyä selvennettäisiin nostamalla tarkemmat säännökset lakiin nykyisestä nuohousasetuksesta. Pelastuslaissa säädettäisiin määrävälit kuinka usein nuohous on tehtävä, mitä toimenpiteitä nuohoustyöhön sisältyy ja millainen nuohoustodistus nuohoojan pitää jättää asiakkaalle. Yksityiskohtaisella sääntelyllä pyritään varmistamaan nuohoustyön laatu ja vaikuttamaan nuohouksen hinnoittelun kohtuullisuuteen.

Nykyisissä säädöksissä vaatimusta tulisijojen ja hormien kunnossapidosta ei anneta suoraan, vaan se tulee välillisesti nuohoojan vikailmoitusten kautta. Tätä esitetään selvennettävän lisäämällä kiinteistön nuohousvelvoitteeseen nimenomainen vaatimus tulisijojen ja hormien pitämisestä turvallisessa käyttökunnossa.

Nuohouksen määrävälit säilytettäisiin pääosin nykyisinä. Nuohous olisi tehtävä riittävän usein ottaen huomioon tulisijan käyttöaste, rakenne ja käytetty polttoaine. Vakituiseen asumiseen käytetyissä rakennuksissa nuohous tehtäisiin edelleen vähintään kerran vuodessa ja vapaa-ajan asunnoissa vähintään kolmen vuoden välein. Muissa rakennuksissa tulisijojen nuohous perustuisi tulisijan todelliseen nuohoustarpeeseen.

Pelastuslaitokset valvoisivat kiinteistöjen nuohousvelvoitteen toteutumista nykyiseen tapaan, mutta nuohousyritysten valvonnasta ei jatkossakaan säädettäisi pelastuslaissa. Nuohouspalveluihin sovelletaan kuluttajansuojalakia (38/1978) sekä lakia palvelujen tarjoamisesta (1166/2009). Valitukset nuohouspalvelujen sisällöstä, hinnoista ja markkinoinnista ohjautuisivat kuluttajaviranomaisille vastaavasti kuin muillakin palvelusektoreilla.

Rakennuksen omistajan ja haltijan nuohousvelvoitteesta säädetään pelastuslain 3 luvussa ja nuohoustyön sisällöstä lain 9 luvussa. Pelastuslain rakennetta ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa tässä yhteydessä.

Alueen pelastustoimen järjestämästä piirinuohousjärjestelmästä luopuminen vuoden 2017 aikana sisältyy kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen toimenpideohjelmaan. Toimenpideohjelma on osa hallituksen reformia "Kuntien, maakuntien ja koko julkisen hallinnon kustannusten karsiminen".

Piirinuohousjärjestelmästä luopuminen sisältyy kotimarkkinoiden kilpailullisuusohjelmaan, joka liittyy hallituksen kärkihankkeeseen "Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla".

Nuohoussääntelyn uudistamisella toteutetaan myös hallituksen norminpurun kärkihanketta, jonka tavoitteena on helpottaa yritysten toimintaa ja kansalaisten arkea sääntelyä keventämällä ja uudistamalla.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Nuohouspalvelujen järjestämisvastuun säilyttäminen pelastuslaitoksilla

Valmistelutyössä yhtenä vaihtoehtona on selvitetty nuohouspalvelujen järjestämisvastuun säilyttämistä alueen pelastustoimella eli käytännössä pelastuslaitoksilla. Nuohouspalvelujen saatavuus kaikkialla samoin hinnoitteluperustein voitaisiin turvata täysin vain, jos järjestämisvastuu säilytettäisiin julkisella toimijalla kuten kunnalla tai nykyiseen tapaan alueen pelastustoimella. Tällöin palvelujen järjestämisestä vastaava taho tuottaisi palvelut itse, jos jollekin alueelle ei saataisi nuohousyritystä palvelujen tarjoajaksi. Valmistelussa on arvioitu, että nuohouspalvelujen saatavuus toteutuu riittävällä tavalla markkinaehtoisesti ilman, että palvelujen järjestämisvastuusta on tarpeen säätää.

Nykyinen sääntely ei sellaisenaan ole riittävä nuohouspalvelujen asianmukaiseen järjestämiseen kilpailu- ja kuluttajansuojanäkökulmat huomioiden. Tarkemmin olisi säädettävä vähintäänkin pelastuslaitoksen tehtävistä sekä nuohoussopimusten sisällöstä ja ehdoista.

Kaikilla pelastuslaitoksilla ei ole ollut käytettävissä hankinta- ja kilpailulainsäädännön osamista. Jos pelastuslaitokset jatkaisivat piirinuohousjärjestelmällä, olisi laitosten hoidettava nuohoussopimusten kilpailuttaminen hankintalain edellyttämällä tavalla. Nuohoussopimukset olisi tehtävä määräaikaisiksi, sopimuksen ehdoiksi olisi otettava muun muassa palvelujen saatavuuden varmistaminen, ja sopimuksen purkamiselle olisi asetettava selkeät ehdot. Nuohousyritysten yhdenvertaisten toimintaedellytysten turvaamiseksi nuohouspalvelujen valvonta olisi järjestettävä.

Pelastuslaitoksilta tämä edellyttäisi lisäresursseja nuohouspalvelujen järjestämiseen ja valvontaan. Hallinnollisen taakan vuoksi nuohouspiirien määrä tulisi todennäköisesti vähenemään, millä olisi yritystoimintaa keskittävä vaikutus. Nykyistä useammalla alueella myös luovuttaisiin piirinuohousjärjestelmästä ja siirryttäisiin nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan, mikä on jo selvä suuntaus.

Nuohouspalvelujen säätäminen luvanvaraiseksi

Valmistelussa on ollut esillä vaihtoehto, että nuohouspalvelujen tarjoaminen tai nuohoustöiden tekeminen säädettäisiin luvan- tai ilmoituksenvaraiseksi. Luvanvaraisuutta on muilla aloilla perusteltu muun muassa tarpeella voida varmistaa toiminnanharjoittajien osaaminen ja ammattitaito sekä tarpeella järjestää yritysten toiminnan valvonta tehokkaalla tavalla. Toimialana nuohouspalvelujen tarjoaminen ei ole vaativuudeltaan tai luonteeltaan rinnastettavissa luvan- tai ilmoituksenvaraisiin elinkeinoihin. Nuohoustyön sisällön näkökulmasta ei ole perustelta-

vissa, että nuohoojalle tai nuohousyritykselle säädettäisiin ammattitutkinnon lisäksi muita kelpoisuusvaatimuksia.

Nuohousalan Keskusliitto on esittänyt toimilupajärjestelmää, jossa maakunta päättäisi nuohousyritysten toimiluvat ja toimialueet. Esityksen mukaan nuohousyrittäjän kelpoisuusvaatimuksena tulisi olla nuohoojamestarin erikoisammattitutkinto. Tällainen toimilupamenettely rajoittaisi voimakkaasti uusien yritysten alalle tuloa, ja keskittäisi yritystoimintaa suuremmille yrityksille. Valmistelussa ei ole tullut esiin perusteita rajoittaa nuohousyritysten toimintaa maantieteellisesti tai määrällisesti.

Nuohoustyöstä ja kiinteistön velvoitteista säättäminen

Valmistelutyössä on selvitetty vaihtoehtoa, että nuohoustyön sisällöstä ja määräväleistä ei säädettäisi, vaan nuohous rinnastettaisiin rakennusten muihin kunnossapito- ja huoltotöihin. Rakennuksissa on paljon erilaisia laitteita ja järjestelmiä, jotka edellyttävät säännöllistä ja ammattitaitoista huoltoa ja kunnossapitoa ilman, että niistä on yksityiskohtaista lainsäädäntöä.

Nuohouksen osalta on päädytty siihen, että varsin yksityiskohtainen sääntely on edelleen perusteltua paloturvallisuussyistä ja erityisesti kuluttajansuojan näkökulmasta. Nuohouspalvelujen asiakkaista valtaosa on kotitalouksia, joilla ei välttämättä ole edellytyksiä itse arvioida, mikä on tulisijan ja savuhormin nuohoustarve, tai mitä toimenpiteitä nuohoustyön olisi sisällettävä. Tältä osin nykyinen sääntely on koettu selkeäksi ja riittävän yksinkertaiseksi.

Valmistelun aikana on esitetty, että pelastuslaissa pitäisi säätää myös tulisijan ja hormin käyttöönototarkastuksesta sisältäen muun muassa tulisijojen ja hormien yhteensopivuuden tarkastamisen. Pelastuslain soveltamisalaa ei kuitenkaan tässä esityksessä ehdoteta laajennettavaksi rakentamisen sääntelyyn.

Savupiippujen suunnittelua ja rakentamista sekä korjaus- ja muutostöitä koskee ympäristöministeriön asetus savupiippujen rakenteista ja paloturvallisuudesta (745/2017). Asetuksessa säädetään myös tulisijan ja savupiipun yhteensopivuudesta ja käyttöönotosta. Savupiipulle on säädetty vaatimukseksi muun muassa nokipalonkestävyys. Asetuksen mukaan nokipalon jälkeen rakennuksen omistajan on huolehdittava, että savupiippu ja tulisija tarkastetaan ja tarvittavat korjaustoimenpiteet tehdään ennen kuin tulisijan käyttöä jatketaan.

Valmistelussa on esitetty, että pelastuslaissa pitäisi säätää nykyistä laajemmin nuohoustikkaisista ja katon turvavarusteista. Tältä osin ei ehdoteta muutoksia nykyiseen sääntelyyn. Tikkaista ja kattovarusteista säädetään rakennuksen käyttöturvallisuudesta annetussa ympäristöministeriön asetuksessa (1007/2017) ja sitä edeltäneissä määräyksissä. Asetuksen mukaan kaikkiin rakennuksen osiin, joissa on nuohottavia laitteita, on oltava turvallinen pääsy ja työskentelymahdollisuus. Savupiipuille on oltava turvallinen ja helppokulkuinen katkeamaton kulkutie.

Nuohousalan Keskusliitto on esittänyt, että nuohoustyön tulisi kattaa tulisijan ja hormin puhdistuksen ohella myös muuta asumisturvallisuuteen liittyvää tarkastamista, kiinteistöjen nuohoustietojen rekisteröintiä sekä korjausmääräysten antamista. Nuohousyritysten toiminta-alaa ja tehtäviä ei tässä lakiehdotuksessa esitetä laajennettavan toimenpiteisiin, joihin sisältyisi julkisen vallan käyttöä. Tehtävien laajentaminen edellyttäisi nuohousyritysten huomattavasti nykyistä tiukempaa sääntelyä ja uudenlaisia kelpoisuus- ja osaamisvaatimuksia, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Nuohoustyön sisällön laajentaminen nostaisi palvelun hintaa ja lisäisi kiinteistöille aiheutuvia kustannuksia, eikä ole perusteltavissa paloturvallisuussyillä.

Valmistelussa on esitetty nuohousrekisterin perustamista. Nuohoojat kirjaisivat rekisteriin tekemänsä nuohoustyöt ja antamansa nuohoustodistukset. Rekisterin perusteella pelastusviranomaisen valvoisi nuohousvelvoitteiden noudattamista.

Nuohoustietojen rekisteröinnistä säätäminen vaatisi laajempaa selvitystyötä rekisteröinnin käyttötarkoituksesta ja toteutustavasta. Nuohoustietojen rekisteröinti voisi palvella kiinteistöjen tarpeita ja edistää nuohouksesta huolehtimista edellyttäen, että tietojen tallentaminen ja käyttö toteutettaisiin yksinkertaisesti ja kustannustehokkaasti esimerkiksi jonkin muun kiinteistötietojärjestelmän yhteydessä. Digitalisointihankkeiden tuloksena ja sähköisen asioinnin kehittyessä voi tulla uusia mahdollisuuksia nuohoustietojen tallentamiseen järjestelmään, jossa tiedot olisivat kiinteistöjen itsensä, viranomaisten ja mahdollisesti muidenkin toimijoiden käytävissä.

Nuohoustietojen rekisteröinti ei ole perusteltavissa valvontatarpeella. Pelastusviranomaisen valvontatehtävän tavoitteena ei ole kontrolloida nuohousvelvoitetta sillä tarkkuudella, että jokaisesta tulisijasta olisi oltava tieto milloin nuohous on tehty. Tulisijojen nuohous ei ole rinnastettavissa esimerkiksi painelaitteiden rekisteröintiin ja määräaikaistarkastuksiin tai ajoneuvojen rekisteröintiin ja katsastukseen. Nuohousrekisterin perustaminen ja hallinnointi olisi myös merkittävä kustannuskysymys siinäkin tapauksessa, että se voitaisiin liittää osaksi pelastuslaitosten valvontarekisterejä. Valtakunnallista pelastustoimen valvontarekisteriä ei ole, mutta sellaista on suunniteltu.

2.3 Toteutumisen seuranta

Uudistuksen toimeenpanon edistämistä ja muutosten vaikutusten seuranta varten sisäministeriö on asettamassa seurantaryhmän, jossa olisivat edustettuina nuohousala, viranomaiset ja kiinteistöalan toimijat. Seurantaryhmän keskeisenä tehtävänä olisi tuottaa ja arvioida tietoa muutosten toteutumisesta ja vaikutuksista. Tietoja käytettäisiin tukemaan ja edistämään muun muassa yhteistä viestintää. Tavoitteena olisi myös tuoda esiin hyviä käytäntöjä ja ratkaisuja esille tulleisiin ongelmiin.

Muutosten vaikutusten seurannassa keskeisiä seurantatietoja ovat pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto Pronto, pelastuslaitosten valvontatiedot ja nuohoojien pelastuslaitoksille toimittamat vikailmoitukset. Nuohouspalvelujen saatavuutta ja hintakehitystä seurattaisiin kyselytutkimuksin.

Tulossa on muita nuohousalaan vaikuttavia muutoksia, kuten ammatillisen koulutuksen reformi, joiden vaikutuksia ryhmä myös seuraisi.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

3.1.1 Vaikutukset kotitalouksiin

Palvelujen saatavuus

Nuohottavat kiinteistöt eivät sijaitse tasaisesti eri puolilla maata ja myös nuohoustarpeessa on maantieteellisiä eroja. Harvaan asutuilla alueilla käytetään tulisijoja taajamia enemmän. Kaupunkimaisilla alueilla tulisijoja käytetään pääosin lisälämmönlähteenä ja tunnelman tuojana. Eniten nuohottavia kohteita on Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan pelastuslaitosten alueilla.

Pelastuslaitoksen vastatessa nuohouspalvelujen järjestämisestä palvelut on periaatteessa taattu kaikille kiinteistöille. Piirinuohousalueilla asiakas ei kuitenkaan ole voinut itse valita nuohoojaa, eikä usein vaikuttaa kiinteistönsä nuohouksen ajankohtaan. Siitä syystä nuohous on voinut jäädä tekemättä tai nuohousväli pidentyä. Nuohouspalvelujen tarjonnan vapautuessa kotitaloudet hyötyvät mahdollisesti parantuvasta palvelujen saatavuudesta ja joustavammista aikatauluista. Esimerkiksi Itä-Uudenmaan kokemusten mukaan yritykset ovat panostaneet aiempaa enemmän asiakaspalveluun ja nuohoustyön laatuun sekä monipuolistaneet palvelutarjontansa.

Palvelujen saatavuuden parantuessa on mahdollista, että myös palvelujen käyttö kasvaa. Toistaiseksi kiinteistöillä on ollut varsin vähän keinoja vertailla nuohousyrityksiä. Vain harva nuohousyrittäjä kertoo esimerkiksi verkkosivuillaan palvelujensa sisällöstä tai hinnoista.

Kiinteistöjen valinnanvapauden lisääminen ja hintasääntelyn poistaminen koetaan pääsääntöisesti hyvänä uudistuksena. Muutostilanteessa kiinteistöjen edustajat ovat kuitenkin olleet huolestuneita siitä, saako jatkossa myös syrjäseuduilla laadukkaita ja kohtuuhintaisia nuohouspalveluja. Nuohouksen toteuma on keskimäärin noin 70 %, vapaa-ajan asuntojen osalta monella alueella tätä alhaisempi. Syyt nuohouksen tekemättä jäämiseen tai nuohousvälin pidentymiseen ovat osin rakennusten omistajista johtuvia, mutta myös nuohouspalvelujen saatavuudessa on ollut paikallisia ongelmia.

Nuohottavien kiinteistöjen tavoin myös nuohoojat ovat sijoittuneet eri puolille maata. Jos uudessa tilanteessa nuohousyritysten koko kasvaa ja yrittäjien määrä vähenee, voi se vaikuttaa palvelujen saatavuuteen. Nuohouspalvelut eivät kuitenkaan välttämättä keskity vain suuriin taajamiin.

Vuoden 1999 säädösmuutokset, joissa vastuu nuohouksesta huolehtimisesta siirrettiin kunnalta kiinteistölle, eivät muuttaneet käytännön toimintaa. Säädösmuutokset eivät nytkään muuttaisi kaikkialla yritysten toimintatapoja, ja erityisesti harvaan asutuilla alueilla ei ole välttämättä odotettavissa suuria muutoksia. Nykyisillä piirinuohoojilla on haja-asutusalueilla jo vakiintunut asiakaskunta. Voidaan kuitenkin ennakoita, että piirinuohouksen loppuminen lisäisi nuohouspalvelujen tarjontaa erityisesti taajamissa.

Nuohouspalvelujen kysyntää määrittää nuohouksen määrävälien sääntely. Asuinrakennusten ja vapaa-ajan asuntojen nuohousvälit säilytettäisiin nykyisinä, mutta korostettaisiin, että kyse on vähimmäisvaatimuksesta. Jos esimerkiksi vapaa-ajan asunnon tulisijaa käytetään ympäri vuoden, on nuohous tehtävä useammin kuin kolmen vuoden välein. Kokonaisuutena tällä nuohousvälin tarkennuksella ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta nuohouspalvelujen kysyntään tai saatavuuteen.

Nuohouksen hinta

Piirinuohouksessa pelastuslaitos on päättänyt nuohouksesta perittävän maksun, jonka hintaperuste on ollut alueella kaikille sama sisältäen myös matkakustannukset. Koko alueen kattava yhteinen taksa on käytännössä tarkoittanut sitä, että taajamien asukkaat ovat maksaneet haja-asutusalueen matkakustannuksia omassa nuohouslaskussaan. Kahdella pelastuslaitoksella on käytössä kaksi eri taksaa, millä on pyritty tasaamaan pitkien etäisyyksien vaikutuksia nuohouksen hintaan.

Pelastuslaitoksen päättämä nuohoustaksa koostuu yksikköhinnasta sekä laskutettavasta minimiyksikkömäärästä. Pelastuslaitosten päättämät verottomat yksikköhinnat ovat olleet koko

maassa lähes samoja. Pääsääntöisesti laskutettava minimiyksikkömäärä on 45, yhdellä pelastuslaitoksella minimiyksikkömäärä on 55 ja kolmella 60.

Piirinuohouksen loppumisen myötä nuohouksen hintasääntely lakkaa ja nuohousyrietykset hinnoittelevat itse oman työnsä. Nuohouspalvelujen tuottamisen todelliset kustannukset tulevat todennäköisesti muodostamaan hinnan alarajan, ja markkinoiden kilpailutilanne ja palvelujen kysyntä puolestaan hinnan ylärajan. Ainakin alkuun yleisen hintatason oletetaan asettuvan nykytason mukaan. Nykyisin yhden tulisijan ja savuhormin nuohouksen saa halvimmillaan noin 40 eurolla Kymenlaaksossa ja Pohjanmaalla. Lapissa ja Etelä-Pohjanmaalla vastaava nuohous maksaa hieman alle 60 euroa.

Muun muassa Itä- ja Keski-Uudellamaalla nuohous on toteutettu ilman piirinuohousta jo useamman vuoden ajan. Hinnoittelu on pysynyt asiallisena. Hinnat ovat seuranneet piirinuohouksen hintatasoa, mutta hintojen vaihteluväli on kasvanut.

Toisin kuin Ruotsissa ja Norjassa nuohousajankohdasta päättämistä ei ole säädetty pelastuslaitoksen tai nuohoojan tehtäväksi. Nuohousyrietyksen kannattavuus on hintasäännellyssä piirinuohouksessa kuitenkin perustunut siihen, että nuohooja on voinut suunnitella, missä järjestyksessä hän nuohooa alueen kiinteistöt. Nuohouksen muuttuessa tilausperusteiseksi hinnat ja hinnoittelumallit todennäköisesti tulevat vaihtelevaan paitsi paikkakunta- ja yrityskohtaisesti niin myös nuohouksen ajankohdasta riippuen.

Yrietykset yleensä kilpailevat kannattavista asiakkaista kannattavilla alueilla, siksi taajamien ulkopuolelle ei välttämättä syntyisi todellista usean nuohousyrietyksen välistä kilpailua. Tällöin asiakkailla ei olisi käytännössä mahdollisuutta valita useasta palveluntuottajasta, mikä saattaa nostaa palvelujen hintoja.

Nuohouspalvelujen hintoja ei ole tarkoituksenmukaista säännellä, jos nuohouspalvelujen järjestämisessä luovutaan yksinoikeuksiin perustuvasta piirinuohousjärjestelmästä. Säättämällä nuohoustyön sisällöstä pyritään vaikuttamaan nuohouksen hinnan määräytymiseen ja palvelun laatuun. Myös vaatimus nuohoojan ammattitutkinnosta turvaa palvelujen laatua ja suojaa kulluttajia.

Nuohouksen vähimmäismäärävalit säilytettäisiin nykyisenä, joten siltä osin kiinteistöjen kustannukset eivät muuttuisi. Nuohous tehdään vuosittain noin 740 000 kiinteistössä, 50 euron nuohoushinnalla laskettuna vuosikustannukset olisivat yhteensä 37 miljoonaa euroa. Koska osassa kiinteistöjä on useampia nuohottavia tulisijoja, kokonaiskustannus on tätä suurempi. Nuohouksesta tulee kiinteistöille myös välillisiä kustannuksia, esimerkiksi nuohouksen ajankohdan järjestelämisestä. Näistä kustannuksista ei ole arvioita.

3.1.2 Vaikutukset yrietyksiin

Nuohousjärjestelmän sääntely vaikuttaa monin eri tavoin nuohousyrietysten toimintaan ja yrietytjyyteen. Piirinuohousjärjestelmän voidaan arvioida haittaavan uusien yrietytjien pääsyä markkinoille ja nuohouspiirien kilpailutuksen kautta johtavan nuohouspalvelujen tuottamisen keskittymiseen nykyistä enemmän suuremmille yrietyksille. Toisaalta tämä on ollut myös toivottava kehityssuunta, koska pienet, yhden henkilön yrietykset ovat haavoittuvia piirinuohouspalvelujen tuottamisessa. Pienet yrietykset soveltuisivat paremmin tuottamaan palveluja ilman piirinuohoussopimukseen sisältyviä velvoitteita.

Piirinuohous on tehnyt nuohousalasta hyvin poikkeuksellisen toimialan, koska alalla ei ole ollut juuri minkäänlaista kilpailua. Nuohousyrietytjille piirinuohous on taannut lähes varman

elinkeinon ja yrittäjän riski on ollut vähäinen. Piirinuohoussopimuksen saaneen nuohoojan ei ole tarvinnut pelätä yritystoiminnan epäonnistumista, kunhan on pitänyt toimintansa kustannukset kurissa.

Esityksen mukaan piirinuohousjärjestelmä lopetettaisiin. Tilalle ei ehdoteta uutta, toisenlaista toimilupamenettelyä. Piirinuohouksen loppumisen myötä nuohousyritysten elinkeinonharjoittamista koskeva sääntely kevenee. Tämän uskotaan parantavan yritysten toimintaedellytyksiä ja helpottavan uusien yritysten alalle tuloa. Nuohousyritysten lukumäärän arvioidaan lisääntyvän, kun yritystoiminnan aloittaminen ja markkinoille pääsy on mahdollista ilman nuohouspiirin kilpailutuksen voittamista. Näin on jo käynyt alueilla, joissa on siirrytty nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan. Esimerkiksi Itä-Uudenmaan alueella on toiminut 14–16 yritystä, kun aiemmin piirinuohousyrityksiä oli alueella seitsemän. Yrityksen perustamiseen on alhainen kynnys, koska investointitarpeet ovat pienet. Ennakoitu nuohoojien eläköityminen huomioon ottaen, nuohoojien määrä voi kuitenkin rajoittaa yritysten mahdollisuuksia kehittää palvelujaan.

Nykyisin nuohousalan yrittäjiä on noin 400, joista yli 300 toimii piirinuohousyrityksinä. Yritykset ovat mikroyrityksiä, ja kolme neljästä on yhden nuohoojan yrityksiä. Piirinuohouksen poistuminen saattaa houkutella alalle takaisin nuohoojia, jotka ovat siirtyneet muihin tehtäviin esimerkiksi hävittyään nuohouspiirin kilpailutuksen. Myös nuohousyrittäjänä toimiminen os aikaisesti olisi aiempaa helpompaa.

Nykyisillä nuohousyrityksillä on kilpailuetu alalle uusina yrittäjinä tuleviin nähden. Eri kyselytutkimusten perusteella enemmistö asiakkaista on ollut tyytyväisiä nuohouspalveluihin (muun muassa Pelastusopiston julkaisu 1/2018 suomalaisten pelastusasenteista), joten kiinnostusta nuohoojan vaihtamiseen ei välttämättä ole.

Nuohoojien mukaan uudistus kasvattaa epävarmuutta toimeentulosta, mikä voi heijastua muun muassa palkattavien työntekijöiden määrään ja sitä kautta nuohouspalvelujen tarjonnan vähenemiseen. On vaikea arvioida, minkä verran on yrityksiä, jotka muutosten seurauksena supistavat toimintaansa ja minkä verran on toimintaansa laajentavia yrityksiä. Myös yritys rakenne voi muuttua. Nyt valtaosa nuohousyrityksistä on mikroyrityksiä ja yhden nuohoojan yrityksiä. Kilpailutilanteen muuttumisen myötä alalle voi tulla myös hieman isompia yrityksiä, joilla lähtökohtaisesti on paremmat mahdollisuudet kehittää toimintaa ja tarjota erilaisia palveluja.

Ehdotettujen muutosten vaikutukset kohdistuvat voimakkaimmin nykyisiin piirinuohousyrityksiin sekä niiden alihankkijoina toimineisiin yrityksiin. Merkitsevää on, missä määrin yritykset pystyvät sopeuttamaan toimintaansa uuteen tilanteeseen. Asiakkaiden valinnanvapauden tuoma kilpailu asettaa uusia vaatimuksia palveluille ja muun muassa markkinoinnille. Markkinointia helpottaa olennaisesti, että esityksessä kiinteistöillä säilytettäisiin velvoite huolehtia nuohouksesta, ja nuohousvälistä ja nuohoustyön sisällöstä säädettäisiin edelleen yksityiskohtaisesti. Uusi tilanne antaa mahdollisuuden hakea yritykselle kannattavuutta, kun toiminnan maantieteelliset rajoitukset ja hintasääntely poistuvat. Hintasääntelyn poistaminen mahdollistaa myös hinnoittelun ja vähimmäistasoa paremman laadun käytön kilpailukeinoina.

Piirinuohousten kilpailutusten sekä nuohousluettelon ylläpitämisen poistuminen vähentävät nuohousyritysten hallinnollisia kustannuksia, mutta näiden merkitys on kuitenkin vähäinen.

Nuohousvälit säilytettäisiin nykyisinä, joten nuohouspalvelujen tarve ei muuttuisi. Nykyinen nuohouksen toteuma on noin 70 %, mikä tarkoittaa että tarjonnassa on huomattava kasvunvara.

Alueilla joissa nuohous on muuttunut tilausperusteiseksi, kysyntää on ollut tarjontaa enemmän erityisesti syksyisin lämmityskauden alkaessa. Kysynnän vaihteluja yritys voi tasoittaa markkinoinnilla ja hinnoittelulla. Kysynnän ajoittumiseen voidaan vaikuttaa myös alan toimijoiden viestinnällä.

On mahdollista, että viestinnästä huolimatta piirinuohouksen loppuessa kiinteistöjen nuohouksen toteutumisen taso laskee nykyisestä. Jos nuohouksen toteutuminen laskisi 60 prosenttiin, tarkoittaisi se noin 630 000 nuohottavaa kiinteistöä vuodessa nykyisillä nuohouksen määräväleillä. Vuosittain nuohottaisiin silloin noin 110 000 kiinteistöä nykyistä vähemmän. Tällä olisi vaikutusta sekä nuohouspalvelujen kysyntään että ammattitaitoisten nuohoojien tarpeeseen. Yhden nuohoojan työllistyminen ympärivuotisesti edellyttää noin 1 200—1 500 nuohottavaa kiinteistöä vuodessa. Nykyisin ala työllistää noin 700 nuohoojaa.

Nuohousalan Keskusliiton mukaan nuohoojien määrä on viime vuosina vähentynyt. Syynä on kerrottu olevan epävarmuus sääntelyyn tulossa olevista muutoksista, jolloin nuohousyrittäjät eivät ole palkanneet työntekijöitä tai ottaneet oppisopimuskoulutettavia. Tämä vaikeuttaa sen arvioimista, onko nykyinen nuohoojien määrä riittävä tarvittaviin nuohouspalveluihin nähden. Ehdotuksen mukaan nuohoojien kelpoisuusehdot säilytettäisiin nykyisellä tasolla, joten kaikki nykyiset nuohoojat voisivat jatkaa ammatinharjoittamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriön valmistelemassa ammatillisen koulutuksen reformissa nuohoojan ja nuohoojamestarin koulutuksen rakennetta ollaan muuttamassa samanlaiseksi kuin muu ammatillinen koulutus. Tähän asti nuohoojan ammattitutkinnon suorittamiseksi ainoa reitti on ollut oppisopimuskoulutus. Nuohoojan tutkinto suoritettaisiin jatkossakin nykyisenkaltaisena näyttötutkintona ja opiskelu tapahtuisi työelämälähtöisesti. Koulutusuudistus voi laajentaa mahdollisuuksia kouluttautua alalle ja hankkia jatkokoulutusta, mutta tässä vaiheessa on mahdotonta arvioida vaikutuksia nuohoojien koulutukseen ja tutkintomääriin. Vaikutukset riippuvat muun muassa siitä, ottavatko oppilaitokset nuohoojan koulutuksen valikoimaansa osana talotekniikan ammattitutkintoa, johon nuohoojan tutkinto ollaan yhdistämässä.

Huoli oppisopimuskoulutuksen paikkojen vähäisyydestä on ollut esillä jo pidempään. Moni nuohousyrittäjä ei ole ollut halukas kouluttamaan itselleen kilpailijaa. Pienellä nuohousyrittäjällä on rajalliset edellytykset ottaa oppisopimuskoulutettavia, eikä välttämättä ole ollut mahdollisuutta itse työllistää kouluttamaansa nuohoojaoppilasta. Toisaalta suurempi yritys ei ole välttämättä saanut tarvitsemaansa työvoimaa. Kun alan työllistymismahdollisuudet ovat olleet rajalliset, koulutuksellekaan ei ole ollut kysyntää. Pelastuslakiin ehdotetut muutokset muuttavat nuohousalan toimintaympäristöä niin, että nuohoojien koulumaiselle opetukselle voi jatkossa olla enemmän kysyntää.

3.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen

Ehdotuksen vaikutus julkiseen talouteen arvioidaan neutraaliksi.

Alueen pelastustoimella ei ole rahoitusvastuuta nuohouspalvelujen järjestämisestä. Nuohouksen järjestämisvastuusta pelastuslaitokselle tulevat tehtävät liittyvät pääasiassa nuohoussopimusten kilpailuttamiseen ja toteutumisen seurantaan, nuohousmaksuista päättämiseen ja nuohouspalveluja koskevien yhteydenottojen käsittelyyn. Työmääränä tämä on pelastuslaitoksilta saatujen tietojen perusteella yhteensä noin yksi henkilötyövuosi. Nämä tehtävät poistuisivat järjestämisvastuun poistumisen myötä. Ehdotuksen ei kuitenkaan arvioida vaikuttavan pelastuslaitosten kokonaistyömäärään, koska muutoksen toteuttaminen edellyttää lisäpanostusta viestintään ja kiinteistöjen neuvontaan.

Kuluttajapalvelujen markkinointia ja menettelyä asiakassuhteessa kuluttajansuojan kannalta on valvonut jo nykyisin kuluttaja-asiamies. Uudistus saattaa lisätä kuluttaja-asiamiehen ja maistraattien yhteydessä toimivien kuluttajaneuvontojen työmäärää jonkin verran, mutta työmäärän ei arvioida kasvavan siinä määrin, että olisi tarvetta lisäresursseille.

Verohallinnon ohjeen mukaan lakisääteinen nuohoustyö- ja muut siihen liittyvät työkustannukset eivät oikeuta kotitalousvähennykseen (ohje A 254/200/2017). Nuohoojan suorittamat muut mahdolliset vähennyskelpoiset asunnon kunnossapito- ja perusparannustyöt puolestaan oikeuttavat vähennykseen. Tällaisia töitä ovat lämmityskattilan öljypolttimen huollosta, lämmityskattilan puhdistuksesta, lämmityskattilan hyötysuhdemittauksesta ja ilmanvaihtolaitteiden puhdistuksesta, mittauksesta, säätämisestä sekä huollosta aiheutuneet kustannukset. Verohallinnon tulkinta perustaa korkeimman hallinto-oikeuden ennakkoratkaisuun (KHO 6.8.2008/1803). Koska kiinteistöjen nuohousvelvoitteeseen ei esitetä muutosta, ei nuohousmaksua voisi jatkossakaan vähentää verotuksessa kotitalousvähennyksenä.

Nuohousalan Keskusliitto on saanut Palosuojelurahastolta vuosittain avustusta nuohoojien perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen toteuttamiseen sekä tulipalojen ehkäisyä ja pelastustoimintaa edistävään valistus-, opastus- ja neuvontatoimintaan. Vuodelle 2018 myönnetty avustus oli 220 000 euroa, josta 125 000 euroa oli osoitettu koulutukseen ja 95 000 euroa valistukseen ja neuvontaan. Nuohousta koskevan lainsäädännön muuttumisella voi olla vaikutusta Palosuojelurahaston avustuskäytäntöön.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Piirinuohousjärjestelmässä pelastuslaitoksen rooli nuohouspalvelujen järjestämisessä on ollut keskeinen. Pelastuslaitokset ovat vastanneet nuohouspalvelujen hankintamenettelystä, nuohoussovimusten laadinnasta ja nuohouspalvelujen maksujen päättämisestä.

Pelastuslaitosten arviot nuohoukseen liittyvien työtehtävien vaatimista henkilöresursseista vaihtelevat paljon pelastuslaitosten välillä. Yhteensä pelastuslaitosten käyttämä työmäärä on noin 2,5 henkilötyövuotta. Työmäärästä yli puolet on kohdentunut nuohousta koskevien asiakkaiden yhteydenottojen käsittelyyn sekä nuohoojilta tulleiden vikailmoitusten käsittelyyn. Pienempi osa on mennyt nuohouspalvelujen järjestämisvastuuseen liittyviin tehtäviin: järjestämistavasta päättämisestä, nuohouspiirien kilpailuttamiseen, nuohoussovimusten solmimiseen ja valvontaan, nuohoojatapaamisiin, piirinuohouksen hintaperusteista päättämisestä sekä kiinteistöjen omatoimisten nuohoushakemusten käsittelyyn. Ehdotettujen muutosten myötä nämä tehtävät jäisivät pois pelastuslaitoksilta.

Jatkossa pelastuslaitosten tehtävät keskittyisivät kiinteistöjen nuohousvelvoitteen valvontaan sekä neuvontaan ja ohjaukseen. Valvontakäytännöt on sopeutettava uuteen tilanteeseen, mutta valvonnan lisäämiseen ei nähdä tarvetta. Vaikuttavuuden kannalta merkittävämpää on viestintään panostaminen.

Kiinteistöjen omistajien tulee muistaa tilata tarvitsemansa nuohouspalvelut. Tämän toteutumiseksi tarvitaan nykyistä enemmän neuvontaa ja viestintää. Viestintää on toteutettava eri muodoissa ja eri kielillä, jotta tieto tavoittaa kiinteistöt ja myös vapaa-ajan asunnot mahdollisimman hyvin. Pelastuslaitoksilla on varsin pienet viestinnän resurssit, joten yhteistyö pelastuslaitosten kesken ja alan muiden toimijoiden kanssa on välttämätöntä. Yhtenäinen nuohousjärjestelmä koko maassa mahdollistaa yhteisen viestinnän kehittämisen ja esimerkiksi valtakunnalliset viestintäkampanjat, millä voidaan tehostaa viestinnän vaikuttavuutta.

Piirinuohousjärjestelmässä pelastuslaitokset ovat käsitelleet nuohouspalveluja koskevat asiakkaiden yhteydenotot. Nämä ovat koskeneet nuohoustyön laatua, työn siisteyttä, asiakaspalvelua, nuohoojan tavoittamista tai nuohouksen ajankohdan sopimista. Jatkossa tällaiset yhteydenotot eivät enää tulisi pelastuslaitokselle.

Ehdotuksen kokonaisvaikutus pelastuslaitosten työmäärään jäisi neutraaliksi.

Valitukset nuohouspalveluista ohjautuisivat kuluttajaviranomaisille, jos asiakas ei itse pääse sopuun työn tehneen yrityksen kanssa. Kuluttajapalvelujen markkinointia ja menettelyä asiakassuhteessa kuluttajansuojan kannalta on valvonut jo nykyisin kuluttaja-asiamies. Uudistus saattaa lisätä kuluttaja-asiamiehen ja maistraattien yhteydessä toimivien kuluttajaneuvontojen työmäärää jonkin verran.

Nuohouspalvelujen markkinoinnissa ja tarjonnassa voivat yleistyä kotimyyntiä koskevat ongelmat, mikä puolestaan lisääisi yhteydenottoja kuluttajaviranomaisiin. Keinot ehkäistä näitä ongelmia ovat rajalliset, pääasiallinen vaikutuskeino on viestinnän lisääminen.

3.3 Ympäristövaikutukset

Rakentamismääräysten kehittymisen ja uusien rakentamistapojen ja -materiaalien käytön myötä nuohouksen merkitys on laajentunut muuhunkin kuin paloturvallisuuteen. Nuohouksen merkitystä korostavat myös tiukentuneet energiatehokkuus- ja ympäristönsuojeluvaatimukset. Tulisijan ja hormin nuohouksella on myönteisiä vaikutuksia rakennuksen sisäilman puhtauteen, energian kulutukseen sekä ympäristön puhtauteen.

Säännöllinen nuohous vähentää polttoaineen kulutusta ja edistää täydellistä palamista. Tulisijan nokeentuminen liittyy epätäydelliseen palamiseen ja se aiheutuu yleensä huonosta polttoaineesta ja väärästä palamisilmasta. Paloturvallisuuden lisäksi nuohous parantaa tulisijojen ja erityisesti lämmityskattiloiden lämmitystehoa ja pidentää laitteiston käyttöikää.

Puun pienpoltto on merkittävä pienhiukkaspäästöjen lähde, päästöihin vaikuttavat kuitenkin nuohousta merkittävämmän polttoaineen tyyppi, puulaji, puun kosteus ja laitteen käyttötapa. Puunpolttolaitteille on tulossa EU-sääntelyyn perustuvat hiukkaspäästörajat vuonna 2022.

Esityksellä ei ole suoranaisia ympäristövaikutuksia, koska nuohousvälin ja nuohoustyön sisällön sääntelyyn ei ehdoteta olennaisia muutoksia.

3.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

3.4.1 Aluekehitysvaikutukset

Nuohousyritysten toimintaa rajoittavan sääntelyn poistamisella arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia elinkeinotoimintaan, vaikutukset voivat kuitenkin jossain määrin kohdistua eri tavoin eri alueille. Ehdotettujen muutosten vaikutukset ovat suuremmat alueille, missä nykyisin on piirinuohousjärjestelmä, mutta muutokset vaikuttavat myös muilla alueille.

Nuohouksen toteuma on nykyisin keskimäärin noin 70 %, mutta vaihtelee paljon pelastustoimen alueittain ja alueiden sisällä nuohouspiireittäin. Toteumassa ei ole kuitenkaan sellaisia selviä eroja, joiden voisi katsoa johtuvan suoraan esimerkiksi aluerakenteesta.

Nykyisin nuohousyrittäjät ovat sijoittuneet eri puolille maata eli ovat siellä missä nuohottavat kiinteistöt. Ehdotus ei suoraan muuta tätä. Jos uudenaikaisessa markkinatilanteessa yrittäjien

määrä vähenee, voi se vaikuttaa palvelujen saatavuuteen. Vaikutukset eivät ole suoraviivaisia, eivätkä nuohouspalvelut välttämättä keskity vain taajamiin.

Nuohouspalveluja tarjoavista yrityksistä valtaosa on pieniä, paikallisesti toimivia yrityksiä. Lyhyellä aikavälillä palvelujen saatavuuteen erityisesti harvaan asutuilla alueilla vaikuttaa paljolti jatkavatko nykyiset nuohousyritykset toimintaansa. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan alueen nykyisistä 17 piirinuohoojasta kuusi on yli 60-vuotiaita, ja he hoitavat yhdeksää alueen kaikkiaan kahdestakymmenestä nuohouspiiristä.

Piirinuohousjärjestelmän on yleensä ajateltu olevan parempi palvelujen järjestämistapa erityisesti harvaan asutuilla alueilla, koska oletuksena on ollut, ettei näille alueille muuten synny riittävää nuohouspalvelujen tarjontaa. Piirinuohousjärjestelmä on kuitenkin myös estänyt sen, että alueelle voisi tulla uusia yrittäjiä, jolloin piirinuohoojan lopettaessa uutta yrittäjää ei useinkaan ole heti löytynyt.

3.4.2 Vaikutukset paloturvallisuuteen

Nuohousta koskeva sääntely on luotu aikana, jolloin rakennuksia lämmitettiin kiinteällä polttoaineella tai öljyllä. Tulisijojen käyttö pääasiallisena lämmitysmuotona on vähentynyt maaseutumaisia alueita lukuun ottamatta. Useimmissa vapaa-ajan asunnoissa on kuitenkin tulisija pääasiallisena tai lisälämmitysjärjestelmänä. Saaristoasiain neuvottelukunnan mökkibarometrin 2016 mukaan lähes 90 prosentissa mökeistä oli ainakin takka, kamiina tai uuni.

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 1970 lähes 90 % rakennuksista lämmitettiin joko kiinteällä polttoaineella tai öljyllä. Vuonna 2015 näiden rakennusten osuus oli laskenut alle 40 %:iin. Kiinteän polttoaineen eli puun käyttö on vaihtunut pääasiallisesta lämmittämisestä lisälämmönlähteeksi. Öljylämmitys pääasiallisena lämmitysmuotona on suhteessa vähentynyt, mutta kappalemääräisesti se on nykyään lähes yhtä laajaa kuin 45 vuotta sitten. Luonnonvarakeskuksen ja Tilastokeskuksen kyselytutkimuksen ennakkotulosten perusteella pientalojen lämmitykseen käytettiin vuonna 2016 polttopuuta yhteensä 7 miljoonaa kuutiometriä, mikä on neljä prosenttia enemmän kuin kahdeksan vuotta aiemmin.

Pelastustoimen tilastojen mukaan rakennuspaloista ja rakennuspalovaaroista noin 15 % liittyy tulisijoihin ja savuhormeihin. Paloista aiheutuneiden tulipalojen omaisuusvahingot ovat olleet keskimäärin 11,9 miljoonaa euroa vuodessa. Tulipalojen määrässä on selkeä laskeva trendi, mutta palovahinkojen suuruus vaihtelee paljon vuosittain.

Tulisijojen ja hormien paloista nokipaloja on noin kolmasosa eli vuosittain keskimäärin kolmesataa. Ruotsiin ja Norjaan verrattuna nokipaloja on huomattavasti vähemmän, vaikka tulisijojen määrä on enemmän. Tilastot eivät kuitenkaan ole suoraan vertailukelpoisia.

Tulisijojen ja hormien vaurioista aiheutuneita tulipaloja on vuosittain alle sata. Muita tulisijoihin ja hormoneihin liittyviä tulipalojen syitä ovat olleet riittämätön suojaetäisyys, kipinä tai keikäle, kuuma tai hehkuva esine tai tuhka. Tulipalojen syynä on osa usein tulisijan vääränlainen tai huolimaton käyttö, eikä niihin ole nuohouksella suoraa vaikutusta.

Nuohouksessa poistetaan savuhormeihin ja tulisijoihin kertynyttä palamisjätettä, jotta se ei aiheuttaisi palonvaaraa. Nuohouksella on merkitystä etenkin nokipalojen ehkäisemisessä. Jos hormi vetää huonosti tai hormin lämpötila on alhainen, hormiin tiivistyy nokea. Roskien polttaminen muodostaa savuhormiin eniten nokea. Kuumat savukaasut tai sopiva kipinä voivat sytyttää hormiin tarttuneen nokikerroksen. Savuhormin ja tulisijan puhdistustyön lisäksi pelastuslain mukaiseen nuohoukseen sisältyy tulisijan ja savuhormin kunnan silmämääräi-

nen tarkastaminen muun muassa suojaetäisyyksien ja palovaaraa aiheuttavien vikojen osalta. Tarkastuksilla pyritään ennakoimaan vaurioista aiheutuvat vaaratilanteet.

Nokipalolle on tyypillistä, että tulipalo pysyy savuhormissa eikä leviä syttymiskohtaansa laajemmalle. Tästä johtuen nokipaloista aiheutuneet omaisuusvahingot ovat olleet yleensä pieniä, yhteensä keskimäärin noin 600 000 euroa vuodessa. Myös vakavat henkilövahingot ovat olleet harvinaisia. Viime vuosina kaksi henkilöä on kuollut nokipalosta syntyneessä asuinrakennuksen tulipalossa.

Vuosittain keskimäärin vain 16 nokipaloa (5 % nokipaloista) on levinnyt savuhormin ulkopuolelle ja sytyttänyt rakennuksen rakenteita ja irtaimistoa. Pelastusviranomaisen onnettomuusselosteisiin kirjaamien huomioiden perusteella nuohouksella olisi näissä tapauksissa useimmiten voinut olla vaikutusta palon syttymisen tai leviämisen ehkäisemiseen. Nokipalon leviäminen hormista ja kehittyminen rakennuspaloksi on yleisempää vapaa-ajan rakennuksissa ja erillisissä saunarakennuksissa. Nokipalon leviämiseen savuhormin ulkopuolelle vaikuttaa hormin kunto. Syitä savuhormin rikkoutumiseen voi olla muun muassa hormin ikä, vääränlainen käyttö tai rakennusvirhe.

Jotta kiinteistöjen paloturvallisuus tältä osin säilyisi hyvällä tasolla, ehdotuksessa selvennetään nuohouksen määrävälejä ja nuohoustyön sisällön vaatimuksia. Nuohouksen järjestämistavalla ei ole vaikutusta paloturvallisuuteen, vaan merkitystä on sillä, että nuohous ja tarkastus tehdään säännöllisesti ja ammattitaitoisesti. Nuohoustyön sisällöllä ja nuohousvälin pituudella ei ole kuitenkaan niin selkeästi osoitettavaa yhteyttä paloturvallisuuteen, että voitaisiin arvioida minkä verran nuohouksella ehkäistään tulipaloja tai esimerkiksi millaiset nuohousvälit olisivat optimaaliset.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu virkatyönä sisäministeriössä. Valmistelu pohjautuu esiselvityshankkeeseen, jossa selvitettiin nuohouspalvelujen tilaa, nykyisen sääntelyn toimivuutta ja lainsäädännön muutostarpeita. Esiselvityshankkeen loppuraportti oli lausuntokierroksella alkuvuodesta 2015 ja siihen liittyen toteutettiin myös Otakantaa -kysely.

Valmistelun aikana on järjestetty kaksi työpajaa, toinen nuohoojille ja toinen pelastuslaitosten edustajille, sekä kaksi kuulemistilaisuutta. Tilaisuuksien aineisto on ollut luettavissa sisäministeriön verkkosivuilla, missä on ollut myös muuta tietoa valmistelun etenemisestä. Aineisto on tallennettu valtioneuvoston hankeikkunaan.

Nuohouspalvelujen järjestämisen tilannetta on selvitetty pelastuslaitoksille tehdyillä kyselyillä keväällä 2016 ja alkuvuodesta 2018. Tietoja on esitetty tilastomuistiossa, joka on tallennettu hankeikkunaan. Tilastomuistioon on koottu myös muuta nykytilaa kuvaavaa tietoa esimerkiksi tulipalojen määrästä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto teki 14.2.2013 aloitteen nuohousta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Aloitteessaan virasto esitti, että pelastuslain mukaisesta piirinuohousjärjestelmästä luovutaan ja siirrytään järjestelmään, jossa kiinteistö voi tilata nuohouksen vapaasti haluamaltaan nuohousyritykseltä. Esityksen mukaan pelastuslaitoksilla säilyisi kuitenkin edelleen toissijaisesti oikeus tuottaa nuohouspalvelut pelastuslaitoksen omana työnä. Pelastuslain muutosten yhteydessä antamissaan lausunnoissa Kilpailu- ja kuluttajavirasto on jo aiemmin tuonut esiin nuohousjärjestelmän ongelmat kilpailu- ja kuluttajanäkökulmasta.

Nuohousalan Keskusliitto teki 7.10.2016 esityksen uudeksi nuohousjärjestelmäksi. Nuohousalan Keskusliitto esitti, että nuohouspalvelujen tuottamisen olisi oltava luvanvaraista. Esityksessä nykyinen piirinuohousjärjestelmä korvattaisiin alueellisilla toimiluvilla ja uusien nuohousyrittäjien kelpoisuusvaatimukseksi säädettäisiin nuohoojamestarin erikoisammattitutkinto. Nuohousyritysten toimiluvat ja toimialueet päättäisi maakunta, mutta hinnoittelu vapautettaisiin. Nuohousalan Keskusliitto esitti lisäksi, että nuohoustyön tulisi kattaa tulisijan ja hormin puhdistuksen ohella myös muuta asumisturvallisuuteen liittyvää tarkastamista, kiinteistöjen nuohoustietojen rekisteröintiä sekä korjausmääräysten antamista.

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Sisäministeriö lähetti luonnoksen hallituksen esitykseksi lausuntokierrokselle 20.4.2017 Lausuntopalvelun kautta. Lausunnon antoi 102 tahoja, joista 31 oli viranomaisia, 17 toimiala- ja muita järjestöjä ja 54 yrityksiä tai yksityishenkilöitä. Kaikki lausunnot ovat lausuntopalvelu.fi -sivustolla. Lausunnoista on tehty yhteenveto ja tiivistelmä, jotka julkaistiin sisäministeriön verkkosivuilla ja on tallennettu valtioneuvoston hankeikkunaan. Lausuntotiivistelmä lähetettiin myös kaikille lausunnonantajille.

Lausunnot jakautuivat melko jyrkästi kolmeen ryhmään sen mukaan miten nuohouspalvelujen järjestämisestä tulisi säätää. Osa kannatti ehdotusta poistaa pelastuslaitoksilta nuohouspalvelujen järjestämisvastuu, osa esitti pelastuslaitosten järjestämisvastuun ja nykyisenlaisen piirinuohousjärjestelmän säilyttämistä, ja osa esitti nykyisen järjestelmän korvaamista maakunnallisella toimilupajärjestelmällä. Kaikissa lausunnoissa ei otettu kantaa nuohouspalvelujen järjestämistapaan.

Pelastuslaitosten järjestämisvastuun poistamista ja siirtymistä nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan kannattivat maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, pelastuslaitokset (yhteinen lausunto ja 14 laitoksen oma lausunto), neljä aluehallintovirastoa, Elinkeinoelämän Keskusliitto, Kuluttajaliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Yrittäjät ry sekä osa nuohousalan toimijoista, muista yrityksistä ja lausunnon antaneista yksityishenkilöistä. Lausunnonantajien keskeinen perustelu oli elinkeinon vapaan harjoittamisen ja kilpailun mahdollistaminen. Nuohouspalvelujen tarjoamisen katsottiin olevan normaalia yritystoimintaa, joka voidaan kustannustehokkaimmin järjestää kilpailuilla markkinoilla. Osassa lausuntoja korostettiin myös, että nuohouksen vapautuminen kilpailulle on välttämätöntä nuohousalan kehittymiseksi. Nykyisen piirinuohousjärjestelmän nähtiin estävän uusien yrittäjien alalle pääsyn, ja hankintalain mukainen kilpailutus suosii suurempia yrityksiä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto totesi lisäksi, että nykyinen piirinuohousjärjestelmä on ongelmallinen EU:n palveludirektiivin näkökulmasta, sillä tarjonnan rajoittaminen ja tarveharkinta eivät pääsääntöisesti ole sallittuja.

Useassa lausunnossa nuohouspalvelujen vapaata tarjontaa perusteltiin kiinteistöjen vastuulla. Koska kiinteistöillä on vastuu huolehtia säännöllisestä nuohouksesta, kiinteistöt haluavat myös valita mistä palvelun hankkivat sekä mahdollisuuden vaikuttaa nuohouksen ajankohtaan. Nähtiin myös, että alueilla, joissa on jo nuohouspalvelujen vapaa tarjonta, kilpailu on toiminut hyvin, asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä ja hinnat ovat pysyneet piirinuohouksen tasolla.

Nuohousalan toimijoista ja lausunnon antaneista yksityishenkilöistä suurin osa vastusti ehdotusta siirtyä nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan. Osa halusi säilyttää nykyisen piirinuohousjärjestelmän, osa esitti Nuohousalan Keskusliiton esityksen mukaisen maakunnallisen toimilupajärjestelmän perustamista.

Nuohousalan Keskusliitto esitti piirinuohousjärjestelmän korvaamista maakunnallisilla toimiluvilla. Toimilupajärjestelmässä maakunta päättäisi nuohousyritysten määrän ja toimialueet. Kullakin toimialueella voisi toimia useampia yrittäjiä kuitenkin niin, että yhdelle yrittäjälle toimilupa myönnettäisiin enintään kahdelle toimialueelle. Jos alueella olisi vain yksi toimija, maakunta päättäisi hinnat.

Perusteluna maakunnalliselle toimilupajärjestelmälle lausunnoissa esitettiin, että palvelut pysyisivät lähellä asiakkaita, alueiden erilaisuus otettaisiin huomioon ja kohtuuhintaisten nuohouspalvelujen saatavuus taattaisiin myös syrjäseuduilla. Lausunnoissa esitettiin, että toimilupajärjestelmällä estettäisiin nuohoustoiminnan keskittyminen suuryrityksille ja taajamiin, taattaisiin lähes kaikkien nuohouskohteiden tuleminen nuohotuiksi, turvattaisiin nuohousyritysten työt ja torjuttaisiin harmaata taloutta. Toimilupajärjestelmän nähtiin myös takaavan sen, että yritykset ottavat oppisopimuskoulutettavia, jolloin alalle saadaan jatkossakin uusia työntekijöitä.

Piirinuohousjärjestelmän säilyttämistä lausunnoissa perusteltiin sillä, että järjestelmä on ollut toimiva ja edullinen tapa nuohouspalvelujen tuottamiseen. Piirinuohouksen ja hintasääntelyn katsottiin takaavan asiantuntevat, kohtuuhintaiset ja korkealaatuiset nuohouspalvelut myös harvaan asutuilla alueilla, minkä ansiosta paloturvallisuustaso säilyy hyvänä. Lausunnoissa todettiin myös, että kiinteistöt ovat olleet tyytyväisiä palveluihin ja nuohoukset on hoidettu ajallaan. Nykyisessä järjestelmässä olennaisena asiana nähtiin, että viime kädessä pelastuslaitos vastaa nuohouspalvelujen saatavuudesta ja laadusta.

Piirinuohousjärjestelmän säilyttämistä tai toimilupajärjestelmään siirtymistä kannattaneiden lausunnonantajien mukaan niillä alueilla, missä on siirrytty nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan, nuohouksen toteuma on heikentynyt ja nuohousvälit pidentyneet, koska kiinteistöt eivät ole huolehtineet nuohouksen tilaamisesta. Lausunnonantajien mukaan vapaaseen tarjontaan siirtyneillä alueilla nuohoojat eivät myöskään enää ole ilmoittaneet nuohouksessa havaitsemiaan vikoja pelastuslaitokselle, eivätkä pelastuslaitokset ole valvoneet kiinteistöjä entiseen tapaan.

Nuohousyritysten sääntelyn osalta lausuntopalaute oli kaksijakoinen. Lausunnoissa kannatettiin laajasti ehdotusta, ettei nuohousyrityksenä toimimiselle säädettäisi muita vaatimuksia kuin nuohoustyön tekijöiden ammattitutkintovaatimus. Osa nuohousalan toimijoista ja lausunnon antaneista yksityishenkilöistä esitti kuitenkin, että nuohousyrittäjällä (työnantajayrittäjällä) olisi oltava nuohoojamestarin erikoisammattitutkinto, jotta varmistetaan yrityksen toiminnan olevan riittävän ammattitaitoista. Vaikka yritystoiminnan tarkempaa sääntelyä ei pidetty tarpeellisena, usea lausunnonantaja korosti nuohousyritysten valvonnan tärkeyttä. Useassa lausunnossa esitettiin myös, että nuohoojat tai nuohousyritykset olisi rekisteröitävä, jotta nuohouksen tilaaja voi tarvittaessa tarkistaa nuohoojan pätevyyden. Esitettiin myös nuohoojan ammattipätevyyden osoittavaa henkilökorttia tai pelastuslaitosten ylläpitämiä nuohoojalistoja.

Useassa lausunnossa viitattiin ammatillisen koulutuksen uudistukseen ja pidettiin tärkeänä sen huomioon ottamista. Tulevaisuuden haasteena nähtiin miten turvataan uusien nuohoojien koulutus ja tulo alalle, kun iso osa nuohoojista jää lähivuosina eläkkeelle ja oppisopimuskoulutuksen kiinnostus on vähentynyt.

Lausuntokierroksen jälkeen nuohouspalvelujen sääntelyä on käsitelty yhdessä Nuohousalan Keskusliiton ja pelastuslaitosten edustajien kanssa. Asiasta on keskusteltu myös usean muun lausunnonantajan kanssa. Jatkovalmistelussa on päädytty säilyttämään perusratkaisu samana kuin lausunnolla olleessa esitysluonnoksessa. Pelastuslaista ehdotetaan kumottavaksi sään-

nökset, jotka koskevat nuohouspalvelujen järjestämistä ja hintasääntelyä. Tilalle ei esitetä uusia lupa- tai ilmoitusmenettelyjä, eikä myöskään muunlaisia uusia viranomaistehtäviä.

Laissa ei ehdoteta nuohoojien pätevyysrekisterin perustamista. Muutosten toteutumisen seurannassa on kuitenkin tarpeellista seurata olisiko rekisterille tarvetta ja mitkä olisivat sen toteuttamismahdollisuudet. Yhtenä vaihtoehtona on esitetty muun muassa vapaaehtoista henkilösertifiointia.

Usea lausunnonantaja korosti sen merkitystä, että muutostilanteessa seurataan miten siirtymisen piirinuohousjärjestelmästä nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan vaikuttaa nuohouspalvelujen saatavuuteen ja hintakehitykseen sekä nuohouksen toteutumiseen. Lausunnoissa korostettiin viestinnän merkitystä ja pidettiin tärkeänä, että kiinteistöjen ohjeistukseen ja neuvontaan panostetaan valtakunnallisella viestinnällä. Myös nuohoojien tarve saada opastusta muutoksista tuotiin lausunnoissa esille. Uudistuksen toimeenpanon edistämistä ja muutosten vaikutusten seuranta varten sisäministeriö on asettamassa seurantaryhmän.

Lausunnoissa esitettiin paljon kommentteja ehdotuksen yksityiskohtiin. Ehdotettuja nuohouksen määräväljeä pidettiin useimmissa lausunnoissa epäselvinä ja liian tulkinnanvaraisina. Vaikka harkinnanvaran lisääminen ja nuohousvälin sitominen rakennuksen käyttötavan sijasta tulisijan todelliseen käyttöön nähtiinkin perusteltuna, epäiltiin onko kiinteistöillä edellytyksiä arvioida tarpeellista nuohousväliä.

Useimmat lausunnonantajat esittivät, että laissa on säilytettävä nuohoojalla velvoite ilmoittaa tulisijassa tai hormissa havaitut palovaaraa aiheuttavat viat pelastuslaitokselle. Tätä pidettiin tärkeänä, koska kiinteistöissä ei välttämättä ymmärretä vikojen korjaamisen merkitystä.

Lausuntopalautteen perusteella vaatimuksia on muutettu ja selvennetty. Nuohouksen määräväljen, nuohoustyön sisällön ja pelastusviranomaiselle toimitettavien vikailmoitusten osalta sääntely säilytettäisiin pääosin nykyisen lainsäädännön mukaisena, kuten suuri osa lausunnonantajista esitti.

Lausunnoissa tuli ehdotuksia, että laissa säädettäisiin laajemmasta tulisija- ja hormirakenteiden tarkastamisesta, ja että nuohoojan tehtäväksi säädettäisiin muitakin paloturvallisuuteen liittyviä tarkastus- ja valvontatoimenpiteitä. Valmistelutyössä ei ole kuitenkaan katsottu perustelluksi laajentaa sääntelyä tarkastuksiin, joista tulisi kiinteistöille uusia velvoitteita ja kustannuksia. Nuohousyrityksille ei ole myöskään perusteltua säätää tehtäviä, joihin sisältyisi julkisen vallan käyttöä.

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi lausuntonsa hallituksen esitysluonnoksesta 13.4.2018 (VNK/835/32/2017). Arviointineuvosto katsoi, että esitysluonnoksesta ilmeni tyydyttävästi lainsäädännön nykytila, esityksen tavoitteet ja keskeiset kohderyhmät. Lausunnon mukaan esitysluonnoksesta kävi ilmi ehdotettavien toimenpiteiden pääasialliset vaikutuskanavat ja vaikutusmekanismit, mutta vaikutusten määrällisiä arvioita esitettiin niukasti.

Esitysluonnoksen keskeisimmät kehittämiskohteet olivat: nuohoustoiminnan ja ehdotettavien muutosten taloudellisen mittaluokan tarkempi kuvaaminen, piirinuohouksesta jo luopuneiden alueiden tietojen ja kokemusten parempi hyödyntäminen hintavaikutuksia ja nuohouspalvelujen tarjontaa ja kysyntää koskevissa arvioissa, sekä uudistuksen eri alueisiin kohdistuvien vaikutusten tarkentaminen.

Lausunnon perusteella esityksen 3 lukuun on lisätty tietoja nuohouspalvelujen järjestämistavan vaikutuksista. Esityksen 3.4 lukua on täydennetty tarkemmilla tiedoilla palovahingoista.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys laiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 18/2018 vp). Mainitussa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pelastuslain 27, 104, 105 ja 106 §:iä niin kuin myös tässä esityksessä, mutta muutosten on tarkoitus tulla voimaan myöhemmin eli vuoden 2020 alusta. Jos esitykset käsitellään eduskunnassa samanaikaisesti, on muutokset tarvittaessa sovittava yhteen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

13 §. *Ilmanvaihtolaitteiden huolto.* Ilmanvaihtolaitteiden huoltoon ja puhdistukseen ei tässä ehdotuksessa esitetä muutoksia. Sääntelyn selkeyden vuoksi ilmanvaihdon puhdistus ja nuohous erotettaisiin erillisiin säännöksiin. Nuohouksesta säädettäisiin uudessa 13 a ja 13 b §:ssä.

Pykälän 2 momentissa sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi.

13 a §. *Rakennusten nuohous.* Rakennuksen omistajan ja haltijan velvoite huolehtia tulisijojen ja savuhormien säännöllisestä nuohouksesta säilytettäisiin ennallaan. Nuohousvelvoitetta ehdotetaan täydennettäväksi velvoitteella pitää tulisijat ja savuhormit sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että tulisijoja on käytettävä niiden käyttöohjeiden mukaisesti ja että nuohoojan havaitsemiin palovaaraa aiheuttaviin vikoihin ja puutteisiin on reagoitava. Esimerkiksi jos nuohouksessa havaitaan, että tulisija on puhki tai hormi halki, ei tulisijaa voi käyttää ennen kuin vialla on korjattu. Näin korostettaisiin kiinteistöjen vastuuta omasta turvallisuudestaan.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin velvoitteesta huolehtia, että tulisijat ja savuhormit nuohotaan säännöllisesti nuohoojan toimesta. Nuohoojalla tarkoitetaan 63 §:n mukaisesti henkilöä, jolla on nuohoojan ammattitutkinto. Nuohouspalvelua tilatessaan rakennuksen omistajan ei kuitenkaan edellytetä erikseen tarkistavan nuohoojan kelpoisuutta. Rakennuksen omistajan ei ole myöskään mahdollista arvioida nuohoustyön teknistä laatua, vaan siltä osin tärkeää on nuohoustodistuksessa kerrottujen havaintojen huomioiminen. Nuohouksen määräväleistä säädettäisiin 13 b §:ssä, nuohoustyön sisällöstä 60 §:ssä ja nuohoustodistuksesta 61 §:ssä.

Tikkaiden, kattokulkutien osien ja katon turvavarusteiden kunnossapitovelvoitteesta säädettäisiin 1 momentin 3 kohdassa. Nuohousta varten tarvittavien tikkaiden ja kattovarusteiden asentamisesta säädetään rakennuksen käyttöturvallisuudesta annetussa ympäristöministeriön asetuksessa (1007/2017) ja sitä edeltäneissä määräyksissä.

Pelastuslaissa ei säädettäisi kaasukäyttöisten tulisijojen ja hormien nuohoamisesta. Aiemmin tämä rajaus on säädetty nuohousasetuksessa.

13 b §. *Nuohouksen määrävälit.* Nuohousvälejä koskeva sääntely nostettaisiin nuohousasetuksesta lakiin, mikä selkeyttäisi sääntelyä. Tulisijan ja hormin nuohoustarpeeseen vaikuttaa tulisijan rakenteen ja käytetyn polttoaineen lisäksi kuinka paljon tulisijaa käytetään. Hormin nokeentumiseen on suuri merkitys myös käyttötottumuksilla kuten poltetaanko paljon roskaa tai märkää puuta. Nuohoustarpeen arvioinnissa esimerkiksi öljylämmityksen osalta voi tukeutua hyväksi havaittuihin käytänteisiin.

Asuinrakennusten tulisijojen nuohoukselle säädettäisiin edelleen määrävälit. Vakituiseen asumiseen käytetyissä rakennuksissa nuohous olisi tehtävä vähintään kerran vuodessa ja vapaa-ajan asumiseen käytetyissä rakennuksissa vähintään kolmen vuoden välein. Jako vakituiseen ja vapaa-ajan asumisen välillä ei tässä tarkoittaisi rakentamisen sääntelyyn liittyvää rakennuksen käyttötarkoitusta, vaan asumisen määrää. Yhä useampi vapaa-ajan asunto vastaa ominaisuuksiltaan ja varustetasoltaan ympärivuotista asuntoa, ja vapaa-ajan asuntoihin muuttaminen on yleistynyt. Vapaa-ajan asunnolla voidaan myös asua pysyvästi, vaikka rakennuksen käyttötarkoitusta ei muuteta.

Käyttämättömän tulisijan tai savuhormin ottaminen takaisin käyttöön edellyttäisi nuohousta. Tällöin nuohoustyön painopisteenä on tulisijan ja hormin kunnan tarkastaminen, jotta tulisijan ja hormin käyttöönotto ei vaaranna rakennuksen paloturvallisuutta.

27 §. *Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät.* Ehdotetaan muutettavaksi 1 momentti niin, että alueen pelastustoimelta poistetaan velvoite vastata nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä alueellaan. Laissa ei enää säädettäisi nuohouspalvelujen järjestämisestä, vaan rakennuksen omistaja tai haltija hankkisi tarvitsemansa nuohouspalvelut valitsemaltaan nuohoojalta.

59 §. *Nuohouksen järjestäminen.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Nuohouksen järjestämisestä ei ehdotetun mukaan enää säädettäisi. Alueen pelastustoimelta ehdotetaan poistettavaksi nykyisessä 27 §:n 1 momentissa säädetty vastuu nuohouspalvelujen järjestämisestä, joten myös nuohouspalvelujen järjestämistapoja koskeva sääntely kumottaisiin. Alueen pelastustoimi ei voisi tuottaa nuohouspalveluja omana työnään eikä sopia nuohouspalvelujen hankkimisesta muilta palveluntuottajilta eli piirinuohoojilta.

Nuohouspalvelujen alueellinen hintasääntely poistettaisiin. Hintasääntely on koskenut piirinuohousta ja pelastuslaitoksen omana työnä tuotettuja nuohouspalveluja. Jatkossa nuohousyritys määrittäisi palvelunsa hinnan itse, aivan kuten on toimittu tähänkin asti nuohouspalvelujen vapaaseen tarjontaan perustuvassa järjestelmässä. Hinnan määräytymiseen vaikuttaisi 60 §:ssä säädetty nuohoustyön sisältö, mutta hinnan määräytymisen perusteista ei säädettäisi.

Nykyisen 59 §:n 4 momentin mukaan pelastuslaitos on yksittäisen kohteen osalta voinut antaa luvan, että nuohouksen suorittaa joku muu kuin nuohooja. Omatoimisen nuohouksen lupamennettelylle ei olisi enää tarvetta, kun rakennuksen omistaja ja haltija saisi teettää nuohouksen haluamallaan ammattitaitoisella nuohoojalla.

60 §. *Nuohoustyön sisältö.* Nuohoustyön sisällöstä säädettäisiin nykyiseen tapaan, mutta sääntelyä selvennettäisiin nostamalla nuohousasetuksen säännökset lakiin.

Nuohoustyön sisällöstä on tarpeellista säätää yksityiskohtaisesti, jotta asiakas voi tietää, mitä toimenpiteitä lakisääteiseen nuohoukseen kuuluu ja tarvittaessa voi arvioida, vastasiko tehty työ tilattua palvelua. Nuohoustyön vähimmäisisällön määrittäminen vaikuttaa myös nuohouksen hinnan määräytymisperusteisiin. Lisäksi nuohoojan osaamiselle tutkintoon johtavassa koulutuksessa asetettavat vaatimukset ovat sidoksissa nuohoustyön sisältöön ja työltä vaadittavaan laatuun.

Nuohoustyön sisältöön kuuluisi tulisijan ja savuhormin puhdistustyön lisäksi tulisijan ja hormin kunnan tarkastaminen paloturvallisuuden näkökulmasta. Tarkastamisen sisältöä ehdotetaan tarkennettavaksi koskemaan nykyistä selvemmin myös suojaetäisyyksien riittävyden arviointia ja nuohousluukkujen kunnan tarkastamista.

Tarkastamisella tarkoitettaisiin tässä tulisijan ja hormin kunnan havainnointia. Lähtökohtaisesti tarkastaminen ei edellyttäisi nuohoojalta erikoistyövälineiden hankkimista. Vaikka esimerkiksi lämpökamerat ovat yleistyneet nuohoojien käytössä, ei niiden käyttöä kuitenkaan säädettäisi pakolliseksi. Nuohoojan tekemä tarkastus ei sisältäisi esimerkiksi savukokeen tekemistä tai lämpövuotojen mittaamista, vaan ne olisivat lisätoita, joista sovittaisiin tarvittaessa asiakkaan kanssa erikseen.

Ehdotetun 3 momentin mukaan nuohoustyössä tulisi noudattaa hyvää nuohoustopaa. Nykyisissä piirinuohoussopimuksissa on edellytetty, että noudatetaan Nuohousalan Keskusliiton nuohoustyöohjetta. Ohjeet ovat vakiintuneet käyttöön ja ne ovat vapaasti saatavilla verkkosivuilla. Ohjeet sisältävät vaatimukset nuohoustyön laadusta ja työmenetelmistä, ja niiden voidaan katsoa määrittävän, mitä hyvä nuohoustopa käytännössä tarkoittaa.

61 §. Nuohoustodistus. Nykyistä sääntelyä vastaavasti säädettäisiin nuohoojan velvollisuudesta antaa asiakkaalle todistus suoritetusta nuohoustyöstä. Nuohoustodistuksen sisältöä koskevat vaatimukset nostettaisiin lakiin nykyisestä nuohousasetuksesta.

Käytännössä nuohoustodistukset on yleensä kirjoitettu laskun muotoon, eikä niiden sisältö ole vastannut säädösten tarkoitusta. Jatkossa nuohoustodistusten tulisi olla nykyistä informatiivisempia ja asiakaslähtöisempiä. Nuohoustodistuksen perusteella asiakkaan pitäisi voida tietää, mistä toimenpiteistä nuohoustyön hinta koostuu ja myös tarvittaessa varmistamaan, että nuohoustyön sisältö vastaa vaatimuksia.

Nykyistä sääntelyä tarkemmin säädettäisiin nuohoustyöhön kuuluvan tarkastamisen havainnoista ilmoittamisesta. Nuohouksessa havaitut tulipalon vaaraa aiheuttavat viat ja havainnot tulisi yksilöidä ja kuvata nuohoustodistuksessa niin selkeästi, että asiakas voi ryhtyä tarvittaisiin korjaustoimenpiteisiin tai esimerkiksi ymmärtää olla käyttämättä tulisijaa tai hormia, jossa on palovaaraa aiheuttava vika.

Rakennuksen omistaja ja haltija voi nuohoustodistuksella tarvittaessa osoittaa valvontaa tekeväälle pelastusviranomaiselle, että nuohouksesta on huolehdittu asianmukaisesti. Nuohoustodistus olisi hyvä säilyttää seuraavaa nuohouskertaa varten, jotta nuohoojalla olisi mahdollisuus arvioida tulisijan ja hormin kunnan kehittymistä.

62 §. Nuohouksessa havaittujen vikojen ilmoittaminen pelastuslaitokselle. Voimassa olevan pelastuslain 62 §:ssä säädetty nuohousyritysten velvoite pitää luetteloa nuohoamistaan kohteista ehdotetaan kumottavaksi. Nuohousluettelosta on aikoinaan säädetty, jotta pelastuslaitos voisi valvoa sen avulla piirinuohoussopimusten toteutumista. Jotkut pelastuslaitokset ovat hyödyntäneet nuohousluetteloja kiinteistöjen valvonnassa. Nuohousluettelon edellyttäminen soveltuu kuitenkin ainoastaan piirinuohousjärjestelmään. Nuohouspalvelujen vapaassa tarjonnassa pelastuslaitoksella ei ole samanlaista nuohouspalvelujen järjestämisen ja toteutumisen seurantaa.

Käytännössä nuohousluettelon merkitys on vähentynyt viime vuosina. Pelastuslaitokset ovat valvoneet piirinuohoussopimusten ja kiinteistöjen nuohousvelvoitteen toteutumista yleisellä tasolla, kun piirinuohoojat ovat toimittaneet pelastuslaitokselle pyynnöstä tai nuohoussopimuksen perusteella yhteenedon vuoden aikana tehdyistä nuohouksista. Kiinteistöjen valvonnan kohdentamiseen nuohousluettelot ovat soveltuneet huonosti.

Esityksessä ehdotetaan, että pelastuslain 62 §:ssä säädettäisiin nuohouksessa havaittujen vikojen ilmoittamisesta pelastuslaitokselle. Nuohoojalla säilytettäisiin täten nykyisen pelastuslain 61 §:n mukainen velvollisuus ilmoittaa valvontaviranomaiselle havaitsemistaan paloturvallisuutta vaarantavista vioista. Ilmoitukset olisi tehtävä kirjallisesti, riippuu pelastuslaitoksesta onko tähän käytettävissä jokin sähköinen asiointitapa.

63 §. Nuohoojan kelpoisuus. Nuohoojalla ehdotetaan säilytettävän nykyinen vaatimus nuohoojan ammattitutkinnon suorittamisesta. Sääntelyn tavoitteena on varmistaa, että nuohoojilla on riittävä osaaminen nuohoustyön laadukkaaseen suorittamiseen.

Nuohoojan ammattitutkinto koostuu osioista, jotka käsittelevät tulisijojen ja savuhormien nuohousta, kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua, ilmanvaihtojärjestelmien puhdistusta sekä asiakaspalvelua ja nuohousyrityksen hoitoa. Pääsääntöisesti nuohoojan ammattitutkinto suoritetaan oppisopimuskoulutuksena, jolloin nuohoojaoppilas tekee nuohoustöitä nuohoojan kelpoisuuden omaavan henkilön ohjauksessa ja valvonnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee ammatillisen koulutuksen reformia, jossa muuttuu nuohoojien koulutus- ja tutkintorakenne. Uudistuksessa nuohoojan ammattitutkinto ja nuohoojamestarin erikoisammattitutkinto yhdistetään osaksi talotekniikan tutkintoja yhtenä osaamisalana. Tutkintonimikkeet olisivat mahdollisesti nuohooja (AT) ja nuohooja (EAT). Uusien tutkintonimikkeiden on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2019. Pelastuslakia tarkistetaan tarvittavalla tavalla kun päätös uuden tutkinnon muodostumisesta ja tutkintonimikkeistä on tehty.

Ehdotettu laki ei enää sisältäisi vuonna 2011 säädettyä poikkeusta ammattitutkintoa suorittavan henkilön kelpoisuudesta toimia nuohoojana itsenäisesti koulutuksensa aikana. Säännös on tarpeeton, koska oppisopimusopiskelijan tekemästä työstä ja työn ohjauksesta vastaa aina työnantaja.

93 §. Valvontarekisteri. Palotarkastusten sekä rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuuden valvontaa varten pelastuslaitokset ylläpitävät valvontarekisteriä. Valvontarekisteriin saisi edelleen tallentaa nuohoojan ilmoitukset tulisijan ja hormin vioista. Vikojen ilmoittamisesta säädetäisiin muutetussa 62 §:ssä.

Viittaus pelastuslain 61 §:ään poistettaisiin tarpeettomana. Jos pelastusviranomainen valvontaa suorittaessaan käsittelee 61 §:ssä tarkoitettuja kiinteistön nuohoustietoja, voidaan ne tarvittaessa tallentaa valvontarekisteriin pelastuslain 80 §:n 4 momentissa tarkoitettun palotarkastuspöytäkirjan tietoina.

Lisäksi 1 momentin muotoilua selkeytettäisiin muiltakin osin.

104 §. Muutoksenhaku. Muutoksenhaun osalta 5 momentista esitetään poistettavaksi viittaus kumottavaan 59 §:n 3 momenttiin. Alueen pelastustoimi ei enää päättäisi nuohouksesta perittävää maksusta, joten säännös maksupäätöksen muutoksenhausta on tarpeeton. Säännöksen muotoilua myös selkeytettäisiin.

105 §. Uhkasakko ja teettämishaku. Pykälään lisättäisiin 1 momentin 3 kohtaan uusi 13 a §, joka tässä viittaa tulisijan kunnossapitoon, nuohoukseen ja tikkaiden kunnossa pitämiseen, sekä uusi 13 b §, joka viittaa nuohouksen määräväleihin.

106 §. Rangaistukset. Pykälässä muutettaisiin 1 momentin 13 kohta vastaamaan muutettua 61 §:n 2 momenttia, jonka mukaan nuohouksessa havaitut viat tai puutteet on kerrottava asiakkaalle nuohoustodistuksessa.

Pykälässä muutettaisiin 1 momentin 14 kohta vastaamaan muutettua 62 §:ää, jonka mukaan nuohoojan on ilmoitettava pelastuslaitokselle kiinteistön nuohouksessa havaitsemansa vakavat viat.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Lain voimaantuloon liittyen kumottaisiin nuohouksesta annettu sisäasiainministeriön asetus (539/2005). Tarkemmat säännökset nostettaisiin lakitasolle, joten laissa ei enää olisi asetuk-senantovaltuutta.

Lakiin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka nojalla alueen pelastustoimen nuohouspalvelujen tuottajien (piirinuohoojien) kanssa tekemät nuohoussopimukset lakkaisivat olemassa voimassa viimeistään 30.6.2019. Säännös tarkoittaisi käytännössä siirtymäaikaa niillä alueilla, joilla lain voimaan tullessa on vielä voimassa oleva piirinuohoussopimus. Säännöksessä viitattaisiin ensisijaisesti voimassa olevan ja kumottavaksi ehdotetun 59 §:n sääntelyyn nuohouksen järjes-tämisestä, mutta siinä huomioitaisiin myös voimassa olevaa pelastuslakia vastaava aiempi nuohouksen järjestämistä koskeva sääntely, jonka perusteella on laadittu nuohoussopimuksia. Siirtymäkauden pituus olisi kuusi kuukautta. Siirtymäsäännös mahdollistaisi nuohoojille koh-tuullisen ajan sopeutua muuttuneeseen tilanteeseen järjestämällä yrityksensä toimintaa. Ehdo-tettua pitempi aika ei ole perusteltu, koska kaikki nuohoojat, joita säännös koskisi, voisivat siirtymäajan jälkeen toimia pelastuslaissa tarkoitettuina nuohoojan kelpoisuuden omaavina nuohoojina.

Alueen pelastustoimen toimivalta päättää nuohouspalvelujen järjestämistavasta ja nuohouksen maksuista kumoutuisi 31.12.2018. Tämän jälkeen alueen pelastustoimi ei enää voisi tehdä tai muuttaa kyseisiä päätöksiä, vaikka alueella jatkuisikin vielä piirinuohoussopimuksia siirtymä-säännöksen nojalla.

Lain voimaantuloon liittyen ehdotetaan, että nuohoojan kelpoisuudesta olisi edelleen voimas-sa, mitä sen osalta säädetään voimassa olevan pelastuslain 112 §:n 3 momentin 25 kohdassa. Mainitun kohdan mukaan se, joka pelastuslain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten tai ennen pelastuslain voimaantuloa kumottujen säännösten tai kelpoisuusvaatimuksista myönnetyn erivapauden perusteella on valittu pelastustoimen tai nuohoustoiminnan virkaan tai tehtävään, on kelpoinen toimimaan pelastustoimen tai nuohoustoiminnan vastaavan tehtä-väryhmän viroissa tai tehtävissä. Ehdotetulla säännöksellä otettaisiin huomioon pelastuslain siirtymäsäännös ja niiden henkilöiden oikeusturva, jotka ovat toimineet nuohoojana ennen 1.11.2000, jolloin ammattitukintovaatimus ja sitä koskeva siirtymäsäännös ensimmäisen ker-ran säädettiin pelastustoimilailalla (873/2000), ja jotka ovat jatkaneet nuohoojana siirtymäsään-nöksen nojalla.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

3.1 Johdanto

Nuohouksella on paloturvallisuutta edistävä vaikutus, jonka osaltaan voidaan katsoa turvaavan perustuslain 7 §:ssä säädettyjä oikeuksia (oikeus elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuus-teen), kuin myös perustuslain 15 §:ssä säädettyä oikeutta omaisuuteen.

Esityksessä ehdotetaan, että alueen pelastustoimen velvoite päättää nuohouspalvelujen järjes-tämisestä alueellaan poistettaisiin. Ehdotetulla muutoksella olisi käytännön vaikutuksia perus-tuslain 18 §:ssä säädetyn elinkeinovapauden toteutumiseen sekä perustuslain 15 §:n kannalta, joka turvaa sopimussuhteiden pysyvyyttä. Lakiehdotuksen siirtymäsäännöksen mukaan lain nojalla aiemmin tehdyt nuohoussopimukset lakkaisivat olemasta voimassa viimeistään kuuden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta.

Esityksessä ei ehdoteta luovuttavaksi rakennuksille säädetyistä nuohousvelvoitteesta, mutta sen sisältöön esitetään tiettyjä muutoksia. Nuohousvelvoite merkitsee velvoitetuille tahoille talou-dellista rasitetta kuten nykyisinkin, koska nuohoustyön tekisi vastaisuudessaakin nuohoojan

ammattitutkinnon suorittanut. Nuohousvelvoitetta ei voida kuitenkaan pitää perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuudensuojan kannalta merkittävänä rajoituksena, vaikka nuohouksesta aiheutuvat kustannukset mahdollisesti nousisivatkin ehdotetun lainsäädännön myötä. Lisäksi voidaan todeta nuohouksen olevan rakennuksen säännöllinen huoltotoimenpide, joka todennäköisesti muutoinkin annettaisiin nuohoojan tehtäväksi.

3.2 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Vaatimus viranomaisen myöntämästä luvasta työn, ammatin tai elinkeinon harjoittamiseen merkitsee rajoitusta perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan poikkeuksellisesti mahdollista. Luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Lisäksi viranomaisen toimivallan liittämällä toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (PeVL 69/2014 vp, s. 2; ks. myös esim. PeVL 13/2014 vp).

Kun esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi alueen pelastustoimen velvoitteesta järjestää nuohouspalvelut alueellaan, tarkoittaisi se suurimmassa osassa maata niin sanotusta piirinuohousjärjestelmästä luopumista. Piirinuohousjärjestelmässä alueen pelastustoimi on hankkinut nuohouspalvelut nuohoojan ammattipätevyyden täyttäviltä elinkeinonharjoittajilta. Nuohous olisi ehdotetun lainmuutoksen myötä vastaisuudessa kokonaan vapaan kilpailun alaista markkinaehtoista toimintaa. Tällöin kuka tahansa nuohoojan kelpoisuuden täyttävä voisi harjoittaa nuohoustoimintaa.

Nuohoojan kelpoisuudesta säädettäisiin edelleen lailla. Nuohoojaksi olisi kelpoinen nuohoojan ammattitutkinnon suorittanut henkilö. Ehdotetun sääntelyn voidaan kokonaisuutena katsoa edistävän elinkeinovapauden toteutumista poistamalla perusoikeuden toteutumista käytännössä rajoittavan piirinuohousjärjestelmään sidotun luvanvaraisuuden. Nuohoojan kelpoisuusvaatimusta perustelee se, että ammattitaitoisella nuohouksella edistetään parhaiten paloturvallisuutta, jolla on vaikutusta varsinkin perustuslain 7 ja 15 §:issä säädettyjen oikeushyvien toteutumista ajatellen.

3.3 Sopimussuhteiden pysyvyys

Ehdotetun mukaan nuohousyritysten alueen pelastustoimen kanssa tekemät sopimukset (piirinuohous sopimukset) lakkaisivat olemasta voimassa viimeistään kuuden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta. Tämä siirtymäaika mahdollistaisi nuohousyrityksille aikaa sopeutua nuohoussääntelyn muuttumiseen ja sitä voidaan pitää kohtuullisena perustuslakivaliokunnan käytäntö huomioiden.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut useasti lainsäädännöllä toteutettavaa taannehtivaa puuttamista sopimussuhteisiin. Vakiintuneen käsityksen mukaan omaisuuden perustuslainsuoja turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteisiin.

den koskemattomuuteen ei ole muodostunut ehdottomaksi. Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa. Perusteltujen odotusten suojaan on valiokunnan käytännössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa. Perusteltujen odotusten ja luottamuksen suojan merkityksen on katsottu korostuvan, kun kyseessä on lailla alun alkaen luotu erityisjärjestely. Valiokunta on arvioinut tällaistakin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta (PeVL 57/2014 vp, s. 2, PeVL 2/2014 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi hallituksen esitystä laiksi vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain muuttamisesta koskeneessa lausunnossaan (PeVL 2/2014 vp, s. 3) todennut muun muassa, että kohtuullisuuden arvioinnissa on perustuslakivaliokunnan käytännössä kiinnitetty huomiota myös riittävään siirtymäaikaan, jolla turvataan sopijapuolen mahdollisuuksia sovittautua uuteen, lainmuutoksella aikaansaatavaan järjestelmään. Ottaen huomioon lainsäätäjän tarkoitus turvata jo voimassaolevan lain säätämisen yhteydessä oikeus vapaapäivän pitämiseen ja se seikka, että kauppakeskuksilla tai vastaavilla myymäläkeskittymillä oli ollut mahdollisuus neuvotteluratkaisuuksiin asiasta, perustuslakivaliokunta katsoi, että esitetty viiden kuukauden siirtymäaika oli riittävä.

Perustuslakivaliokunta on toisaalta kiinnittänyt esimerkiksi ajoneuvojen katsastustoiminnan osalta huomiota siihen seikkaan, että katsastusluvan saanut elinkeinonharjoittaja on saattanut investoida lainsäädännön muuttumisen kannalta sellaisiin välineisiin, joihin ei enää lainsäädännön muutoksen jälkeen ole välttämätöntä investoida ja joiden käyttö voi jäädä vähäiseksi. Tämä saattaa perustuslakivaliokunnan mukaan ainakin yksittäisissä tapauksissa ja paikallisesti vaikuttaa haitallisesti toiminnan kannattavuuteen ja omaisuuden arvoon. Elinkeinonharjoittaja ei valiokunnan mielestä kuitenkaan voi tällaisessa asetelmassa perustellusti odottaa lainsäädännön pysyvän muuttumattomana (PeVL 22/2013 vp, s. 4).

Nyt esitetty kuuden kuukauden siirtymäaika vastaisi perustuslakivaliokunnan käytännössä mainittua. Huomioon tulee sinänsä ottaa, että ehdotuksessa sopimuksen voimassaolon lakkaaminen on kokonaisuutena arvioiden merkittävämpi tekijä yrittäjän asemalle kuin esimerkiksi liikkeen aukioloajoista päättäminen, koska kysymyksessä on koko liiketoiminnan harjoittaminen ja liiketoimintaan liittyen tehdyt investoinnit. Toisaalta tällä hetkellä piirinuohoojina toimivat olisivat kelpoisia vastaisuudessakin harjoittamaan nuohoojan ammattia, joten esitettyä pitempää siirtymäaikaa ei siinä suhteessa voi pitää perusteltuna. Myöskään nuohouspalvelujen järjestämismallin osalta oletuksena ei ole voitu pitää sitä, että nuohouspalvelut alueellisesti järjestetään aina piirinuohousjärjestelmänä, eikä lainsäädäntö voisi muuttua.

Edellä kerrotun perusteella laki voidaan hallituksen käsityksen mukaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

pelastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan pelastuslain (379/2011) 59 §,
muutetaan 13 §, 27 §:n 1 momentti, 60—63 §, 93 §:n 1 momentti, 104 §:n 5 momentti, 105 §:n 1 momentin 3 kohta ja 106 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 93 §:n 1 momentti laissa 1171/2016 ja 104 §:n 5 momentti laissa 928/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 13 a ja 13 b § seuraavasti:

13 §

Ilmanvaihtolaitteiden huolto

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että ilmanvaihtokanavat ja -laitteet on huollettu ja puhdistettu siten, että niistä ei aiheudu tulipalon vaaraa.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmanvaihtokanavista ja -laitteista, jotka on paloturvallisuussyistä puhdistettava määrävälein sekä puhdistuksen ajankohdasta, määrävälistä ja puhdistustyön sisällöstä.

13 a §

Rakennusten nuohous

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että:

- 1) tulisijat ja savuhormit pidetään sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti;
- 2) nuohooja nuohooa tulisijat ja savuhormit säännöllisesti;
- 3) tikkaat, kattokulkutien osat ja katon turvavarusteet pidetään sellaisessa kunnossa, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti.

Edellä 1 momentissa säädetyt velvoitteet eivät koske kaasukäyttöistä tulisijaa eikä sen hormia.

13 b §

Nuohouksen määrävälit

Tulisijat ja savuhormit on nuohottava riittävän usein ottaen huomioon niiden käyttöaste ja rakenne sekä käytetty polttoaine. Vakituiseen asumiseen käytetyissä rakennuksissa tulisijat ja savuhormit on kuitenkin nuohottava vähintään vuoden välein, ja vapaa-ajan asumiseen käytetyissä rakennuksissa vähintään kolmen vuoden välein.

Käyttämätöntä tulisijaa ja savuhormia ei tarvitse nuohota. Kolme vuotta käyttämättä ollut tulisija ja savuhormi on nuohottava ennen käyttöönottoa.

27 §

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädetyistä tehtävistä.

60 §

Nuohoustyön sisältö

Nuohouksessa nuohooja puhdistaa ja tarkastaa tulisijan ja savuhormin niihin liittyvine osineen. Tarkastuksessa ei tarvitse käyttää erikoistyövälineitä.

Nuohoustyö sisältää:

- 1) valmistelutoimet;
- 2) tulisijan ja savu-, liitin- ja yhdyshormin sekä olennaisten lisälaitteiden nuohouksen;
- 3) tulisijan ja savuhormin kunnon arvioimisen sekä suojaetäisyyksien riittävyyden arvioimisen;
- 4) nuohousluukkujen kunnon ja tiiviyn tarkastamisen;
- 5) savupeltien puhdistamisen ja toiminnan tarkastamisen;
- 6) nuohouksessa kertyneen tuhkan ja muun jätteen poistamisen sekä paloturvallisen sijoituksen;
- 7) tarvittaessa tukkeutuneen savuhormin avaamisen.

Nuohoustyössä nuohoojan tulee noudattaa hyvää nuohoustapaa.

61 §

Nuohoustodistus

Nuohoojan tulee antaa asiakkaalle todistus suoritetusta nuohoustyöstä. Nuohoustodistuksesta on käytävä ilmi:

- 1) rakennuksen osoite;
- 2) nuohoustyön suorittaja;
- 3) nuohouksen ajankohta;
- 4) tehdyt toimenpiteet;
- 5) havaitut viat ja puutteet.

Tulipalon vaaraa aiheuttavat viat ja puutteet on yksilöitävä niin, että asiakas voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

62 §

Nuohouksessa havaittujen vikojen ilmoittaminen pelastuslaitokselle

Jos nuohooja havaitsee tulisijassa tai savuhormissa sellaisia vakavia vikoja tai puutteita, joista tulisijaa käytettäessä voi aiheutua tulipalon vaara, hänen on ilmoitettava niistä kirjallisesti pelastuslaitokselle.

HE 64/2018 vp

63 §

Nuohoojan kelpoisuus

Nuohoojalla tulee olla nuohoojan ammattitutkinto.

93 §

Valvontarekisteri

Edellä 78 §:ssä tarkoitettua rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvää valvontatehtävää ja 84 §:ssä tarkoitettua valmiuden tarkastamista varten pelastuslaitos pitää valvontarekisteriä. Rekisteriin saa tallentaa 15, 16, 19, 21, 42, 62 ja 90 §:n mukaisia valvontaa varten saatuja tietoja. Lisäksi rekisteriin saa tallentaa 89 §:ssä tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta mainitun pykälän 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja sekä tietoa 2 momentin 2 kohdan e alakohdassa tarkoitettua ammattista. Valvontarekisteriin saa myös tallentaa 80 §:n 4 momentissa tarkoitettua palotarkastuksessa pidettävään pöytäkirjaan merkityt tiedot sekä 84 §:ssä tarkoitettua valmiuden tarkastamisessa saadut tiedot varautumisjärjestelyistä. Valvontarekisteriin saa tallentaa 48 §:ssä tarkoitettua ulkoiset pelastussuunnitelmat.

104 §

Muutoksenhaku

Edellä 29 §:ssä tarkoitettuun alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen ja 96 §:n 2 momentissa tarkoitettuun perittävien maksujen suuruutta koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin kuntalaissa säädetään.

105 §

Uhkasakko ja teettämishaku

Joka

3) laiminlyö 13 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia ilmanvaihtokanavien tai -laitteiden huollosta tai puhdistamisesta taikka 13 a tai 13 b §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia tulisijan ja savuhormin kunnossapidosta, nuohouksesta tai tikkaiden, kattokulkuteiden tai turvarusteiden pitämisestä kunnossa,

voidaan alueen pelastusviranomaisen päätöksellä velvoittaa määrääjässä oikaisemaan se, mitä on tehty ja lyöty laimin; edellä 8 kohdassa tarkoitettua asiassa päätöksen tekee kuitenkin aluehallintovirasto.

106 §

Rangaistukset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

HE 64/2018 vp

13) laiminlyö 61 §:ssä säädetyn velvollisuuden mainita nuohoustodistuksessa tulisijoissa ja savuhormeissa havaitut viat tai puutteet,

14) laiminlyö 62 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa pelastuslaitokselle tulisijoissa tai savuhormeissa havaitut tulipalon vaaraa aiheuttavat vakavat viat tai puutteet taikka

on tuomittava, jollei tekoa ole pidettävä vähäisenä tai jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *pelastusrikkomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Tällä lailla kumotaan nuohouksesta annettu sisäasiainministeriön asetus (539/2005).

Jos alueen pelastustoimi on ennen tämän lain voimaantuloa järjestänyt nuohouksen kumotavan 59 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla tai sitä vastaavan aiemman sääntelyn nojalla hankkimalla nuohouspalvelut palvelun tuottajalta, pelastuslaitoksen ja palvelun tuottajan välillä nuohouspalvelujen tuottamisesta tehty sopimus lakkaa olemasta voimassa viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2019.

Se, joka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten tai ennen tämän lain voimaantuloa kumottujen säännösten perusteella on ollut kelpoinen nuohoojan virkaan tai tehtävään, on kelpoinen toimimaan tämän lain voimaan tulon jälkeenkin nuohoojan ammattitutkintoa edellyttävissä tehtävissä.

Helsingissä 9 päivänä toukokuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Sisäministeri Kai Mykkänen

Laki

pelastuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan pelastuslain (379/2011) 59 §, muutetaan 13 §, 27 §:n 1 momentti, 60—63 §, 93 §:n 1 momentti, 104 §:n 5 momentti, 105 §:n 1 momentin 3 kohta ja 106 §:n 1 momentin 13 ja 14 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 93 §:n 1 momentti laissa 1171/2016 ja 104 §:n 5 momentti laissa 928/2015, sekä lisätään lakiin uusi 13 a ja 13 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Nuohous ja ilmanvaihtolaitteiden huolto

Ilmanvaihtolaitteiden huolto

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että:

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että *ilmanvaihtokanavat ja -laitteet on huollettu ja puhdistettu siten, että niistä ei aiheudu tulipalon vaaraa.*

1) *tulisijot ja savuhormit on nuohottu 59 §:n mukaisella tavalla;*

2) ilmanvaihtokanavat ja -laitteet on huollettu ja puhdistettu siten, että niistä ei aiheudu tulipalon vaaraa;

3) *tikkaat, kattokulkutien osat ja katon turvavarusteet pidetään sellaisessa kunnossa, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti.*

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ilmanvaihtokanavista ja -laitteista, jotka on paloturvallisuussyistä puhdistettava määrävälein sekä puhdistuksen ajankohdasta, määrävälistä ja puhdistustyön sisällöstä.

1) *tulisijoista ja savuhormeista, jotka on nuohottava määrävälein, sekä nuohouksen ajankohdasta ja määrävälistä;*

2) ilmanvaihtokanavista ja -laitteista, jotka on paloturvallisuussyistä puhdistettava määrävälein sekä puhdistuksen ajankohdasta, määrävälistä ja puhdistustyön sisällöstä.

(uusi)

13 a §

Rakennusten nuohous

Rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

en tilojen osalta huolehdittava, että:

1) tulisijat ja savuhormit pidetään sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti;

2) nuohooja nuohooa tulisijat ja savuhormit säännöllisesti;

3) tikkaat, kattokulkutien osat ja katon turvavarusteet pidetään sellaisessa kunnossa, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti.

Edellä 1 momentissa säädetty velvoitteet eivät koske kaasukäyttöistä tulisijaa eikä sen hormia.

(uusi)

13 b §

Nuohouksen määrävälit

Tulisijat ja savuhormit on nuohottava riittävän usein ottaen huomioon niiden käyttöaste ja rakenne sekä käytetty polttoaine. Vakiin asuminen käytetyissä rakennuksissa tulisijat ja savuhormit on kuitenkin nuohottava vähintään vuoden välein, ja vapaa-ajan asuminen käytetyissä rakennuksissa vähintään kolmen vuoden välein.

Käyttämätöntä tulisijaa ja savuhormia ei tarvitse nuohota. Kolme vuotta käyttämättä ollut tulisija ja savuhormi on nuohottava ennen käyttöönottoa.

27 §

27 §

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät

Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädettyistä tehtävistä.

Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädettyistä tehtävistä.

59 §

59 §

Nuohouksen järjestäminen

Nuohouksen järjestäminen

*Alueen pelastustoimi päättää nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan.
Alueen pelastustoimi voi alueellaan tai*

(kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

osassa sitä:

- 1) tuottaa nuohouspalvelut pelastuslaitoksen omana työnä;*
- 2) hankkia nuohouspalvelut muulta palvelujen tuottajalta; tai*
- 3) sallia rakennuksen omistajan tai haltijan sopia nuohouksesta palvelujen tuottajan kanssa.*

Alueen pelastustoimen järjestäessä nuohouspalvelut 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla se päättää myös nuohouksesta perittävästä maksusta.

Rakennuksen omistajan, haltijan ja huoneiston haltijan 13 §:ssä säädetty velvollisuus huolehtia siitä, että tulisijat ja savuhormit on huollettu ja puhdistettu voidaan toteuttaa ainoastaan alueen pelastustoimen 1 momentin mukaisesti päättämän palvelujen tuottajan toimesta. Pelastuslaitos voi kuitenkin yksittäisen kohteen osalta antaa luvan siihen, että nuohouksen suorittaa joku muu kuin nuohooja.

60 §

Nuohoustyön sisältö

Nuohouksessa puhdistetaan tulisija ja savuhormi niihin liittyvine osineen sekä tarkastetaan tulisijan ja savuhormin kunto. Nuohoojan tulee antaa asiakkaalle todistus suorituksesta nuohouksesta.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta todistuksesta.

60 §

Nuohoustyön sisältö

Nuohouksessa nuohooja puhdistaa ja tarkastaa tulisijan ja savuhormin niihin liittyvine osineen. Tarkastuksessa ei tarvitse käyttää erikoistyövälineitä.

Nuohoustyö sisältää:

- 1) valmistelutoimet;*
- 2) tulisijan ja savu-, liitin- ja yhdysormin sekä olennaisten lisälaitteiden nuohouksen;*
- 3) tulisijan ja savuhormin kunnan arvioimisen sekä suojaetäisyyksien riittävyyden arvioimisen;*
- 4) nuohousluukkujen kunnan ja tiiviyden tarkastamisen;*
- 5) savupeltien puhdistamisen ja toiminnan tarkastamisen;*
- 6) nuohouksessa kertyneen tuhkan ja muun jätteen poistamisen sekä paloturvallisen sijoituksen;*
- 7) tarvittaessa tukkeutuneen savuhormin avaamisen.*

Nuohoustyössä nuohoojan tulee noudattaa hyvää nuohoustapaa.

Voimassa oleva laki

61 §

Vioista ilmoittaminen

Jos nuohooja havaitsee tulisijoissa ja savuhormeissa vikoja tai puutteita, joista voi aiheutua tulipalon vaara, hänen on ilmoitettava niistä kirjallisesti nuohottavan kohteen edustajalle ja pelastuslaitokselle. Jos nuohooja toteaa tikkaiden, kattokulkutien osien tai katon turvavarusteiden olevan sellaisessa kunnossa, ettei nuohoustyötä voida suorittaa turvallisesti, on hänen ilmoitettava myös niistä kirjallisesti nuohottavan kohteen edustajalle ja pelastuslaitokselle.

62 §

Nuohousluettelo

Nuohoustoiminnan harjoittajan tulee pitää luettelo nuohoamistaan kohteista ja antaa luettelosta pyydettyä maksutta tietoja pelastuslaitokselle. Tietoja tulee säilyttää kymmenen vuoden ajan toimenpiteen suorittamisesta.

63 §

Nuohoojan kelpoisuus

Nuohoojan ammatin harjoittajalta, hänen palveluksessaan olevalta itsenäisesti nuohoustyötä tekevältä ja pelastuslaitoksen palveluksessa olevalta nuohoojalta vaaditaan nuohoojan ammattitutkinto.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen nuohoojan ammattitutkintoa suorittava henkilö on koulutuksen aikana kolmen vuoden ajan kelpoinen toimimaan nuohoojana itsenäisesti, jos hän on suorittanut nuohoojan ammattitutkintoon kuuluvat tulisijojen ja savuhormien nuohousta ja kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua koskevat osiot. Nuohouspalvelujen tuottajan tulee riittävällä tavalla ohjata ja valvoa ammattitutkintoa.

Ehdotus

61 §

Nuohoustodistus

Nuohoojan tulee antaa asiakkaalle todistus suoritetusta nuohoustyöstä. Nuohoustodistuksesta on käytävä ilmi:

- 1) rakennuksen osoite;*
- 2) nuohoustyön suorittaja;*
- 3) nuohouksen ajankohta;*
- 4) tehdyt toimenpiteet;*
- 5) havaitut viat ja puutteet.*

Tulipalon vaaraa aiheuttavat viat ja puutteet on yksilöitävä niin, että asiakas voi ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

62 §

Nuohouksessa havaittujen vikojen ilmoittaminen pelastuslaitokselle

Jos nuohooja havaitsee tulisijassa tai savuhormissa sellaisia vakavia vikoja tai puutteita, joista tulisijaa käytettäessä voi aiheutua tulipalon vaara, hänen on ilmoitettava niistä kirjallisesti pelastuslaitokselle.

63 §

Nuohoojan kelpoisuus

Nuohoojalla tulee olla nuohoojan ammattitutkinto.

Voimassa oleva laki

93 §

Valvontarekisteri

Edellä 78 §:n mukaista rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvää valvontatehtävää ja 84 §:n mukaista valmiuden tarkastamista varten pelastuslaitos saa pitää valvontarekisteriä. Rekisteriin saa tallentaa 15, 16, 19, 21, 42, 61, 62 ja 90 §:n mukaisia valvontaa varten saatuja tietoja. Lisäksi rekisteriin saa tallentaa 89 §:ssä tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta mainitun pykälän 3 momentin 1 kohdan *a ja b alakohdassa* tarkoitettuja tietoja sekä tietoa *mainitun pykälän 2 momentin 2 kohdan e alakohdassa* tarkoitettua ammattista. Valvontarekisteriin saa myös tallentaa 80 §:n 4 momentissa tarkoitettua palotarkastuksessa pidettävään pöytäkirjaan merkityt tiedot sekä 84 §:n mukaisessa valmiuden tarkastamisessa saadut tiedot varautumisjärjestelyistä. Valvontarekisteriin saa tallentaa 48 §:ssä tarkoitettuja ulkoisia pelastussuunnitelmia.

104 §

Muutoksenhaku

Tämän lain 29 §:n nojalla tehtyyn alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen, 59 §:n 3 momentin nojalla tehtyyn nuohouksesta perittävää maksua koskevaan päätökseen ja 96 §:n 2 momentin nojalla tehtyyn perittäviin maksujen suuruutta koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin kuntalaissa (410/2015) säädetään.

105 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Joka

3) laiminlyö 13 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia nuohouksesta ja ilmanvaihtokanavien ja -laitteiden huollosta ja puhdistamisesta tai tikkaiden, kattokulkuteiden ja tur-

Ehdotus

93 §

Valvontarekisteri

Edellä 78 §:ssä *tarkoitettua* rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvää valvontatehtävää ja 84 §:ssä *tarkoitettua* valmiuden tarkastamista varten pelastuslaitos pitää valvontarekisteriä. Rekisteriin saa tallentaa 15, 16, 19, 21, 42, 62 ja 90 §:n mukaisia valvontaa varten saatuja tietoja. Lisäksi rekisteriin saa tallentaa 89 §:ssä tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta mainitun pykälän 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja tietoja sekä tietoa 2 momentin 2 kohdan e alakohdassa tarkoitettua ammattista. Valvontarekisteriin saa myös tallentaa 80 §:n 4 momentissa tarkoitettua palotarkastuksessa pidettävään pöytäkirjaan merkityt tiedot sekä 84 §:ssä *tarkoitettussa* valmiuden tarkastamisessa saadut tiedot varautumisjärjestelyistä. Valvontarekisteriin saa tallentaa 48 §:ssä tarkoitettua ulkoisia pelastussuunnitelmia.

104 §

Muutoksenhaku

Edellä 29 §:ssä *tarkoitettuun* alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen ja 96 §:n 2 momentissa *tarkoitettuun* perittäviin maksujen suuruutta koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin kuntalaissa säädetään.

105 §

Uhkasakko ja teettämisuhka

Joka

3) laiminlyö 13 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia ilmanvaihtokanavien tai -laitteiden huollosta tai puhdistamisesta *taikka 13 a tai 13 b:ssä säädetyn velvollisuuden*

Voimassa oleva laki

vavarusteiden pitämisestä kunnossa,

voidaan alueen pelastusviranomaisen päätöksellä velvoittaa määräajassa oikaisemaan se mitä on tehty tai lyöty laimin; edellä 8 kohdassa tarkoitettussa asiassa päätöksen tekee kuitenkin aluehallintovirasto.

106 §

Rangaistukset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

13) laiminlyö 61 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa tulisijoissa ja savuhormeissa olevista vioista tai puutteista,

14) laiminlyö 62 §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää luetteloja nuohotuista kohteista tai säilyttää tietoja nuohouksen suorittamisesta taikka

on tuomittava, jollei tekoa ole pidettävä vähäisenä tai jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, *pelastusrikkomuksesta* sakkoon.

Ehdotus

huolehtia tulisijan ja savuhormin kunnossapidosta, nuohouksesta tai tikkaiden, kattokulkuteiden tai turvavarusteiden pitämisestä kunnossa,

voidaan alueen pelastusviranomaisen päätöksellä velvoittaa määräajassa oikaisemaan se mitä on tehty tai lyöty laimin; edellä 8 kohdassa tarkoitettussa asiassa päätöksen tekee kuitenkin aluehallintovirasto.

106 §

Rangaistukset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

13) laiminlyö 61 §:ssä säädetyn velvollisuuden *mainita nuohoustodistuksessa* tulisijoissa ja savuhormeissa *havaitut viat tai puutteet*;

14) laiminlyö 62 §:ssä säädetyn velvollisuuden *ilmoittaa pelastuslaitokselle tulisijoissa tai savuhormeissa havaitut tulipalon vaaraa aiheuttavat vakavat viat tai puutteet taikka*

on tuomittava, jollei tekoa ole pidettävä vähäisenä tai jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, ***pelastusrikkomuksesta*** sakkoon.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Tällä lailla kumotaan nuohouksesta annettu sisäasiainministeriön asetus (539/2005).

Jos alueen pelastustoimi on ennen tämän lain voimaantuloa järjestänyt nuohouksen kumottavan 59 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla tai sitä vastaavan aieman sääntelyn nojalla

hankkimalla nuohouspalvelut palvelun tuottajalta, pelastuslaitoksen ja palvelun tuottajan välillä nuohouspalvelujen tuottamisesta tehty sopimus lakkaa olemasta voimassa viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2019.

Se, joka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten tai ennen tämän

Voimassa oleva laki

Ehdotus

lain voimaantuloa kumottujen säännösten perusteella on ollut kelpoinen nuohoojan virkaan tai tehtävään, on kelpoinen toimimaan tämän lain voimaan tulon jälkeenkin nuohoojan ammattitutkintoa edellyttävissä tehtävissä.
